

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ПОДАТКОВОЇ СПРАВИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА КОНСАЛТИНГУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

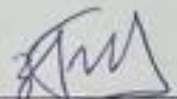
на тему: «Бухгалтерський облік та оподаткування доходів
підприємства» (за матеріалами «ТОВ «ТП «ФОРТ»

Здобувача вищої освіти II
(магістерського) рівня,
II курсу, ОМО-22-1 групи,
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування» освітня програма
«Облік і оподаткування в управлінні
підприємницькою діяльністю»

підпис здобувача вищої
освіти

Гуріна Дмитра
Петровича

Науковий керівник

підпис керівника

Занько Борис
Михайлович,
к.е.н., доцент

Гарант освітньо-
професійної програми

підпис гаранта ОПП

Колісник Олена
Пилипівна,
к.е.н., доцент

попущено до захисту за рішенням
кафедри обліку та консалтингу
протокол від 18.01.2024 № 12

підпис завідувача
кафедри

Колісник Олена
Пилипівна,
к.е.н., доцент

Реєстрація № 3

23.04.2024

(дата)

(підпис керівника комісії)

Результати перевірки

До захисту

(до захисту, на доопрацювання)

02.01.2024

(дата)

(підпис)

Результат захисту

5 (вернито)

(оцінка)

05.02.2024

(дата)

(підпис)

Голова комісії:

(підпис)

Т. Г. Камінська

(ініціали, прізвище)

Члени комісії:

(підпис)

О. П. Колісник

(ініціали, прізвище)

(підпис)

В. М. Метелиця

(ініціали, прізвище)

(підпис)

Б. М. Занько

(ініціали, прізвище)

Секретар комісії:

(підпис)

Д. Л. Судак

(ініціали, прізвище)

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 17:15:19 07.02.2024

Назва файлу з підписом: Кваліфікаційна робота Гуріна Д. П..pdf
Розмір файлу з підписом: 2.7 МБ

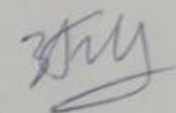
Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Кваліфікаційна робота Гуріна Д. П..pdf
Розмір файлу без підпису: 2.7 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

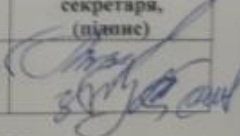
Підписувач: Метелиця Володимир Михайлович
П.І.Б.: Метелиця Володимир Михайлович
Країна: Україна
РНОКПП: 2978215692
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 18:15:09 07.02.2024
Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг
Серійний номер: 382367105294AF9704000000C5912C005CACF301
Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Кваліфікований
Тип контейнера: Підписаний PDF-файл (PAdES)
Формат підпису: З повними даними для перевірки (PAdES-B-LT)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2023.12.21 13:00

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1. Зміст кваліфікаційної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	30		
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	10		
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	50		
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	10		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	10		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	50		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	100		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підписи)
100	A	5 (відмінно)	05.01.2021	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет податкової справи, обліку та аудиту Кафедра обліку та консалтингу
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Затверджую
Завідувач кафедри О.П. Колісник

«21» 10 2022 р.

**Завдання на кваліфікаційну роботу
здобувачу вищої освіти
Гуріну Дмитру Петровичу**

1. Тема роботи: Бухгалтерський облік та оподаткування доходів підприємства

Затверджена наказом ректора від «30» листопада 2022 № 1254

2. Строк здачі закінченої роботи: 18.12.2023 р.

3. Цільова установка. Провести наукове дослідження за темою «Бухгалтерський облік та оподаткування доходів підприємства».

Мета роботи. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження діючої методики обліку, аналізу та оподаткування доходів підприємства та розробка пропозицій з метою їх удосконалення.

Об'єктом дослідження. Об'єктом дослідження є система бухгалтерського обліку, аналізу та оподаткування доходів ТОВ «ТП «ФОРТТ».

Предметом дослідження. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів обліку, аналізу та оподаткування доходів підприємства.

4. Вихідні дані до роботи. Законодавчі і нормативні документи, наукова й навчальна література, первинні документи, облікові регістри та форми звітності досліджуваного підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу. Необхідні для кращого розуміння тексту кваліфікаційної роботи рисунки (схеми, діаграми тощо), які дозволяють більш наочно висвітлити процес наукового дослідження та його результати.

6. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом).

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, КЛАСИФІКАЦІЯ, ОЦІНКА ТА ВИЗНАННЯ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність доходів підприємства

1.2. Класифікація, оцінка та визнання доходів підприємства відповідно до національних та міжнародних стандартів обліку

Висновки до першого розділу

РОЗДІЛ 2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА

1. Облікова політика підприємства щодо доходів

2. Організація і методика обліку доходів підприємства та формування показників фінансової звітності

2.3. Шляхи удосконалення обліку доходів підприємства в умовах використання інформаційних систем і комп'ютерних технологій

Висновки до другого розділу

РОЗДІЛ 3. СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Справляння податку на прибуток підприємств з юридичної особи, отримує доходи

3.2. Інформаційна система та методика аналізу структури і динаміки доходу підприємства та шляхи їх удосконалення

Висновки до третього розділу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

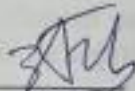
ДОДАТКИ

7. Календарний план виконання роботи

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1.	Вибір теми, вивчення літературних джерел та складання плану роботи	17.10.-20.10.2022 р.	
2.	Підготовка розділу роботи та подання його керівнику		
2.1	першого	15.05.2023 р.	
2.2	другого	25.09.2023 р.	
2.3	третього	01.12.2023 р.	
3.	Підготовка вступу та висновків	14.12.2023 р.	
4.	Доопрацювання з урахуванням зауважень керівника	18.12.2023 р.	
5.	Перевірка роботи на плагіат	15.01.2024 р.	
6.	Попередній захист роботи	17.01.2024 р.	
7.	Отримання відгуку керівника роботи	24.01.2024 р.	
8.	Отримання зовнішньої рецензії	26.01.2024 р.	
9.	Допуск до захисту зав. кафедрою	01.02.2024 р.	
10.	Захист роботи	05-06.02.2024 р.	

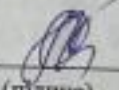
8. Дата видачі завдання «21» жовтня 2022 р.

9. Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

Занько Б.М.
(прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо-професійної програми

(підпис)

Колісник О.
(прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

Гурін Д. П.
(прізвище, ініціали)

(підпис)

Факультету податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра обліку та консалтингу

ДОВІДКА
про перевірку кваліфікаційної роботи (проєкту)
на академічний плагіат

ПІБ автора твору	Гурін Дмитро Петрович
ПІБ наукового керівника	Занько Б. М.
Тип роботи, що перевіряється (курсова, кваліфікаційна робота (проєкт))	Кваліфікаційна робота
Тема роботи	Бухгалтерський облік та оподаткування доходів підприємства
Рік написання	2023
Оригінальний текст у роботі складає %	87,3%
Схожість %	12,7%
Цитати%	22,7%

Відповідальна особа

Судак Д. Л.
(П.І.Б.)

(підпис)

АНОТАЦІЯ
на кваліфікаційну роботу
«Бухгалтерський облік та оподаткування доходів підприємства»

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження діючої методики обліку, аналізу та оподаткування доходів підприємства та розробка пропозицій з метою їх удосконалення.

Відповідно до мети роботи визначено наступні завдання:

дослідити економічну сутність, оцінку та класифікацію доходів підприємства відповідно до національних та міжнародних стандартів обліку;

розкрити складові облікової політики доходів торговельного підприємства з урахуванням особливостей його діяльності;

дослідити особливості організації та методики обліку доходів та формування показників фінансової звітності;

розглянути шляхи удосконалення обліку доходів підприємства в умовах використання інформаційних систем і комп'ютерних технологій;

вивчити порядок нарахування та справляння податку на прибуток підприємств з юридичної особи, яка отримує доходи;

провести аналіз динаміки та структури доходів та запропонувати шляхи їх удосконалення.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів обліку, аналізу та оподаткування доходів підприємства.

Об'єктом дослідження є система бухгалтерського обліку, аналізу та оподаткування доходів ТОВ «ТП «ФОРТТ».

База дослідження: ТОВ «ТП «ФОРТТ», яке знаходиться у Житомирській області. Товариство займається оптовою торгівлею деревиною, будівельними матеріалами, санітарно-технічним обладнанням та інструментами, які необхідні для проведення різного роду ремонтних робіт. Крім того, підприємство надає послуги по проведенню штукатурних робіт, покриттю підлоги, облицюванню стін та монтажу реалізованих товарів.

За результатами дослідження надані пропозиції щодо підвищення ділової активності та прибутковості підприємства ТОВ «ТП «ФОРТТ», та надано рекомендації щодо удосконалення внутрішнього контролю на підприємстві.

Одержані результати можуть бути використані базовим підприємством при прийнятті управлінських рішень.

Робота містить 77 сторінок, 16 таблиць, 22 рисунки, 9 додатків. Список використаних джерел налічує 40 найменувань.

Ключові слова: доходи, класифікаційні ознаки доходів, облік доходів, оподаткування, торговельне підприємство

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2022, 2023 р.р.

Рік захисту роботи: 2024 р.

SUMMARY
to qualification work
"Accounting and taxation of enterprise income"

The aim of the thesis is to research the current methodology of accounting, analysis and taxation of the company's income and to develop proposals for their improvement.

In accordance with the purpose of the work, the following tasks are defined:

to investigate the economic essence, assessment and classification of the company's income in accordance with national and international accounting standards;

reveal the components of the accounting policy of the trading company's income, taking into account the specifics of its activity;

to investigate the peculiarities of the organization and methods of income accounting and the formation of financial reporting indicators;

to consider ways of improving the accounting of the company's income in terms of the use of information systems and computer technologies;

study the procedure for calculating and paying corporate income tax from a legal entity that receives income;

analyze the dynamics and structure of incomes and propose ways to improve them.

The subject of the research is a set of theoretical, methodical and practical aspects of accounting, analysis and taxation of the company's income.

The object of the study is the system of accounting, analysis and income taxation of LLC "TP FORTT".

Research base: LLC "TP FORTT", which is located in the Zhytomyr region. The company is engaged in the wholesale trade of wood, building materials, sanitary-technical equipment and tools, which are necessary for carrying out various types of repair work. In addition, the company provides services for plastering, floor covering, wall cladding and installation of sold products.

Based on the results of the study, proposals were made to increase business activity and profitability of the company "TP FORTT" LLC, and recommendations were made to improve internal control at the company.

The obtained results can be used by the base enterprise when making management decisions.

The work contains 77 pages, 16 tables, 22 figures, 9 appendices. The list of used sources includes 40 names.

Key words: income, income classification features, income accounting, taxation, trade enterprise

Year of qualification work: 2022, 2023

Year of job protection: 2024

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, КЛАСИФІКАЦІЯ, ОЦІНКА ТА ВИЗНАННЯ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА	
1.1. Економічна сутність доходів підприємства	11
1.2. Класифікація, оцінка та визнання доходів підприємства відповідно до національних та міжнародних стандартів обліку	15
Висновки до першого розділу	22
РОЗДІЛ 2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА	
2.1. Облікова політика підприємства щодо доходів	24
2.2. Організація і методика обліку доходів підприємства та формування показників фінансової звітності	31
2.3. Шляхи удосконалення обліку доходів підприємства в умовах використання інформаційних систем і комп'ютерних технологій	44
Висновки до другого розділу	49
РОЗДІЛ 3. СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ	
3.1. Справляння податку на прибуток підприємств з юридичної особи, яка отримує доходи	50
3.2. Інформаційна система та методика аналізу структури і динаміки доходів підприємства та шляхи їх удосконалення	55
Висновки до третього розділу	68
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ	79

ВСТУП

Основною метою функціонування будь-якого підприємства є досягнення позитивного фінансового результату, який задовольнить потреби й очікування його власників. Аналіз діяльності суб'єктів господарювання дозволяє визначити загальні закономірності та тенденції розвитку економіки. На прикладі конкретного підприємства можна виявити та визначити напрями для підвищення його ефективності, що призведе до зростання прибутковості та рентабельності. Аналізуючи сучасний стан підприємств у торгівельній галузі, можна відмітити гостру проблему підвищення конкурентоспроможності кожного з них.

Необхідність забезпечення безперервної діяльності та можливості економічного зростання при умовах ринкової конкуренції визначає важливість стратегічного успіху. Це, у свою чергу, вимагає серйозної реорганізації управлінських підходів, змін методів та форм управління, орієнтації на максимальне задоволення інформаційних потреб усіх зацікавлених сторін для досягнення і підтримання конкурентоспроможності та збільшення обсягів основної діяльності та прибутку.

Значну увагу дослідженню проблемних питань з обліку, аналізу та оподаткування доходів підприємств приділяють сучасні вчені-економісти такі С. Ф. Голов, Д. В. Карпенко, О. А. Лаговська, Л. В. Нападовська, Н. М. Носач, О. А. Подолянчук Н. М. Ткаченко, Т. І. Яворська та інші.

Метою дипломної роботи є дослідження діючої методики обліку, аналізу та оподаткування доходів підприємства та розробка пропозицій з метою їх удосконалення.

Відповідно до мети роботи визначено наступні завдання:

- дослідити економічну сутність, оцінку та класифікацію доходів підприємства відповідно до національних та міжнародних стандартів обліку;
- розкрити складові облікової політики доходів торговельного підприємства з урахуванням особливостей його діяльності;

- дослідити особливості організації та методики обліку доходів та формування показників фінансової звітності;
- розглянути шляхи удосконалення обліку доходів підприємства в умовах використання інформаційних систем і комп'ютерних технологій;
- вивчити порядок нарахування та справляння податку на прибуток підприємств з юридичної особи, яка отримує доходи;
- провести аналіз динаміки та структури доходів та запропонувати шляхи їх удосконалення.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів обліку, аналізу та оподаткування доходів підприємства.

Об'єктом дослідження є система бухгалтерського обліку, аналізу та оподаткування доходів ТОВ «ТП «ФОРТТ», яке знаходиться у Житомирській області. Товариство займається оптовою торгівлею деревиною, будівельними матеріалами, санітарно-технічним обладнанням та інструментами, які необхідні для проведення різного роду ремонтних робіт. Крім того, підприємство надає послуги по проведенню штукатурних робіт, покриттю підлоги, облицюванню стін та монтажу реалізованих товарів.

Середньоспискова чисельність працівників – 114 осіб.

Основні економічні показники діяльності досліджуваного підприємства наведені у табл. 1.

Аналізуючи показники діяльності ТОВ «ТП «ФОРТТ», наведені у табл. 1, можна зробити висновок, що у 2022 році, порівняно з 2021 роком, сума чистого доходу від реалізації і собівартість реалізованої продукції зменшились на 4%, тобто вони зменшились на 30310 тис. грн та 23038 тис. грн відповідно. Інші операційні доходи зменшились на 994,95 тис. грн, тобто 57%, а витрати, пов'язані зі збутом та сума інших операційних витрат зменшились лише на 7% та 1% відповідно. Також у 2022 році у ТОВ «ТП «ФОРТТ» виникли фінансові витрати, які пов'язані з погашенням відсотків за користування одержаним короткостроковим кредитом. Сума витрат з податку на прибуток, як і сума чистого фінансового результату, зменшились на 21% порівняно з 2021 роком.

Таблиця 1

Основні показники діяльності ТОВ «ТП «ФОРТТ» за 2021-2022 рр.

Показник	Роки		Абсолютне відхилення, +, -	Відносне відхилення, %
	2021	2022		
Чистий дохід від реалізації товарів, тис. грн.	677923	647613	-30310	-4
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	596507	573469	-23038	-4
Інші операційні доходи, тис. грн.	1732	737	-995	-57
Адміністративні витрати, тис. грн.	10627	11856	1229	12
Витрати на збут, тис. грн.	22332	20858	-1474	-7
Інші операційні витрати, тис. грн.	4614	4583	-31	-1
Фінансові витрати, тис. грн.	0	1521	1521	100
Витрати з податку на прибуток, тис. грн.	8204	6499	-1705	-21
Чистий прибуток, тис. грн.	37371	29564	-7807	-21
Середньооблікова чисельність, чол.	132	114	-18	-14

Джерело: розраховано автором, використовуючи форми фінансової звітності ТОВ «ТП «ФОРТТ» за 2021-2022 рр.

Методи дослідження. У процесі виконання дипломної роботи, використовуючи загальнонаукові та специфічні методи пізнання, опрацьовано, досліджено та узагальнено теоретичний і практичний матеріал з питань обліку та оподаткування доходів. Серед основних загальнонаукових методів дослідження, які були використані при написанні роботи, можна виділити: аналіз, який застосовувався при дослідженні основних характеристик об'єкта дослідження, ураховуючи специфіку його діяльності; порівняння використано для оцінки поточних і прогнозованих параметрів діяльності досліджуваного суб'єкта господарювання; дедукція та індукція, які були задіяні у процесі постановки завдань дослідження; при вивченні звітності та характеристиці показників звітності базового підприємства були використані методи статистичної обробки інформації та метод вибіркового спостережень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретико-методичному обґрунтуванні основних положень щодо обліку і оподаткування

доходів підприємства та наданні пропозицій щодо удосконалення практичної складової у ТОВ «ТП «ФОРТТ».

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці комплексного підходу до обліку, аналізу та оподаткуванню доходів досліджуваного підприємства.

Апробація результатів дослідження. Основні положення роботи знайшли відображення у статті на тему: «Доходи торговельних підприємств: проблемні аспекти сутності та класифікації для потреб управління» та тезах доповіді на VII Всеукраїнській студентській науково-практичній онлайн конференції «Облік, оподаткування, контроль та аналіз: виклики та загрози в умовах воєнного стану» на тему: «Особливості класифікації доходів підприємства відповідно до НП(С)БО 15 «Дохід» та МСФЗ (IFRS) 15 «Доходи за договорами з клієнтами» та II Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «Стратегічні орієнтири сталого розвитку в Україні та світі» на тему: «Особливості облікової політики підприємства щодо доходів».

Джерела інформації. Теоретичною та методичною основою для написання дипломної роботи виступають: наукові публікації вітчизняних та закордонних вчених, нормативно-законодавчі акти, первинні документи та звітність базового підприємства.

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку 40 джерел літератури, 16 таблиць, 22 рисунки, 9 додатків. Основний зміст викладено на 77 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, КЛАСИФІКАЦІЯ, ОЦІНКА ТА ВИЗНАННЯ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність доходів підприємства

Отримання доходів має для підприємства ключове значення. Саме тому, на якому б етапі розвитку не знаходилося підприємство, керівництво завжди буде цікавити інформація щодо понесених витрат і отриманих доходів. Одержання доходу свідчить, що підприємство зайняло свою нішу, а його продукція знайшла свого споживача та відповідає вимогам і попиту ринку за технічними і функціональними властивостями, ціною та якісними характеристиками. Також варто відмітити, що отримання доходу, за умови, що його розмір перевищує суму понесених витрат, формує основу для самофінансування підприємства, виконання зобов'язань перед іншими особами та впливає на формування фінансового результату. З метою відображення в обліку інформації про отримані доходи, проведення аналізу та їх оподаткування необхідно визначитися з трактуванням самого терміну «доходи». Дана економічна категорія і до сьогодні залишається суперечливою, що обумовлює необхідність її поглибленого вивчення та уточнення.

Вченими-економістами досліджено доходи в найрізноманітніших аспектах. Ця економічна категорія була предметом дискусій серед представників багатьох економічних шкіл і течій. Як правило, у працях В. Парето, Л. Вальраса, А. Сміта, Дж. Хінкса та інших економічна сутність поняття «дохід» досліджується, у тісному взаємозв'язку з термінами: «економічна вигода», «виручка», «прибуток». Наукові надбання цих учених увійшли в «золотий фонд» постулатів економічної теорії [2].

Сучасне тлумачення економічної категорії «дохід» варто розглядати у двох аспектах, які визначають його зміст у широкому і вузькому розумінні. Так, у широкому розумінні зміст поняття «дохід» включає економічний та бухгалтерський підхід.

У табл. 1.1 наведені дефініції поняття «дохід» з позиції економічного підходу.

Таблиця 1.1

Дефініції поняття «дохід» в економічних джерелах

Автор	Визначення
Загородній А.	«Дохід – це гроші або матеріальні цінності, отримані від виробничої, комерційної, посередницької чи іншої діяльності» [7, С. 26.].
Сухарський В.С.	«Дохід – це виторг від реалізації (кількість проданих одиниць товару)».
Башнянин Г.І., Іфтемічук В.С.	«Дохід- це:1) виручка від реалізації продукції за вирахування матеріальних і прирівняних до них витрат; 2) потік грошових та інших надходжень за одиницю часу» [10].
Подолянчук О.А.	«Дохід – це надходження економічних вигод, що нараховані і підлягають отриманню або отримані в результаті виробничо-фінансової та комерційної діяльності підприємств» [24, С.99-102.].
Волкова О.	«Дохід підприємства – це приріст суми грошей над їх витратами на спожиті в процесі виробництва засоби, який отримує підприємство від реалізації новоствореної вартості» [38].
Сідун В.А., Пономаренко Ю.В.	Дохід підприємства - це виторг, отриманий в результаті реалізації продукції, надання послуг та виконання робіт без урахування сум податків (ПДВ та акцизного податку).
Маринич І.А., Нікітіна-Львівська В.С.	«Загальний дохід підприємства – це сума доходу, отриманого фірмою від продажу певної кількості продукції. Кількість проданого товару залежить від попиту на нього» [15].
Блонська В.І.	«Дохід підприємства – це надходження, одержання внаслідок його господарської діяльності за певний період часу у вигляді конкретних економічних вигод, отриманих внаслідок використання в господарському процесі залучених для цього економічних ресурсів в умовах прийнятого рівня підприємницького ризику» [1].

Джерело: розроблено автором на основі матеріалів [1, 7, 10, 15, 24, 38]

Варто відзначити, що науковці, думка яких наведена у табл. 1.1, ототожнюють дохід із виручкою (виторгом) від продажу (реалізації) продукції, товарів, виконаних робіт чи наданих послуг. На нашу думку, більш поглиблено розглядають термін «дохід» Башнянин Г.І., Сідун В.А., Іфтемічук В.С., Пономаренко Ю.В, сходяться у думці, що під терміном «дохід» варто розуміти

виторг від реалізації товарів (надходження економічних вигод) за вирахуванням матеріальних витрат та податків та зборів» [10].

Крім того, сутність доходу, як економічна категорія, базується на двох підходах: витратний та ринковий. На рис. 1.1 наведені найбільш популярні сучасні теорії, які ґрунтуються на цих підходах.

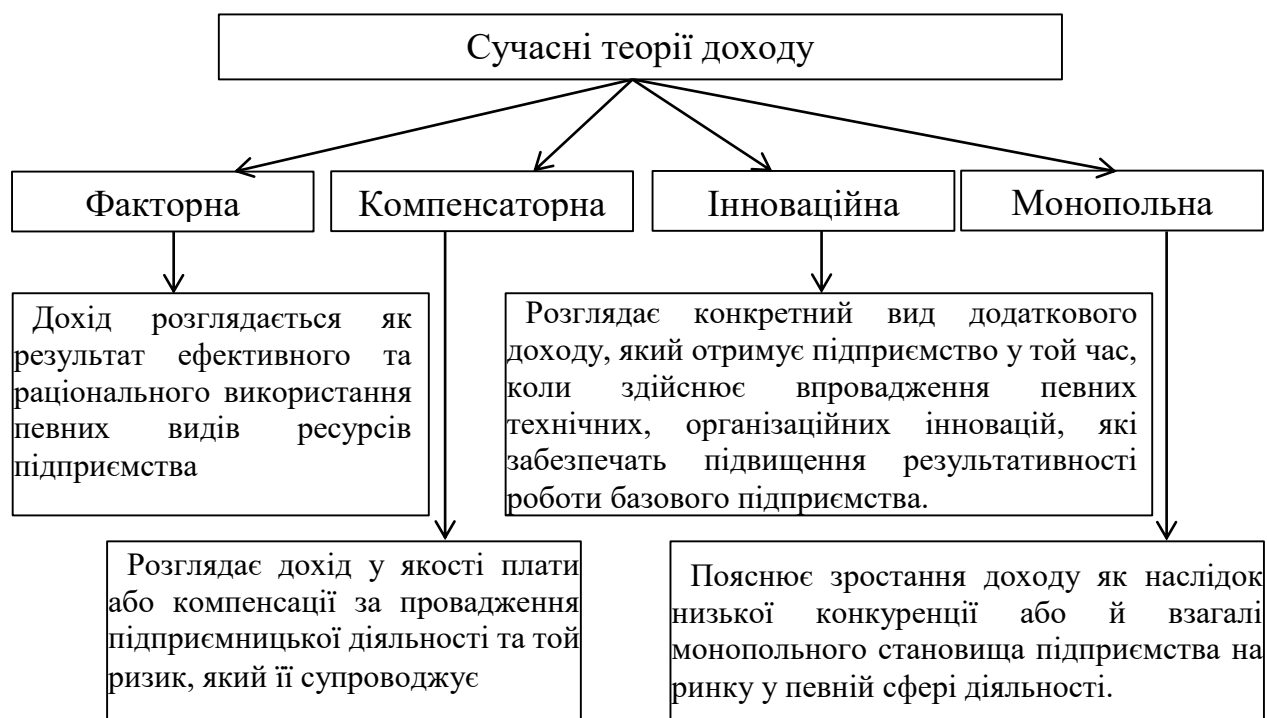

Рис. 1.1 Сучасні теорії доходу

Джерело: розроблено автором на основі матеріалу [25]

Бухгалтерський підхід до трактування терміну «дохід», переважно, розглядається у контексті поняття «економічна вигода». Такої думки притримуються Подолянчук О.А. та Блонська В.І., які розглядають дохід підприємства, як одержання економічних вигід, як наслідок здійснення господарської діяльності за певний період часу [24, С.99-102, 1].

Трактування терміну «дохід», яке наведене в національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» і розглядається, як «збільшення економічних вигод у формі надходження активів або зменшення зобов'язань», на думку науковців, є не зовсім коректним, оскільки «не кожне збільшення

активів та зменшення доходу зобов'язань характеризує момент отримання доходу. Про отримання доходу свідчить оплата рахунку, пред'явленого підприємством покупцеві його продукції (товарів, робіт, послуг). Стосовно зобов'язань підприємства, то при їх безпосередньому погашенні ніякого зростання капіталу насправді не відбувається. До зростання капіталу призводить не погашення зобов'язань, а відмова кредитора від своїх прав, тобто тоді, коли активи отримані підприємством на безоплатній основі» [14].

Трактування терміну «дохід» за бухгалтерським підходом в нормативних джерелах наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Визначення терміну «дохід» за бухгалтерським підходом

Джерело	Трактування доходу
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	«Доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу(крім зростання капіталу за рахунок внесків власників)» [17].
НП(С)БО 15 «Дохід»	«Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена» [18].

Джерело: розроблено автором на основі матеріалів [17, 18, 26]

На відміну від широкого трактування поняття «дохід» відповідно до економічного та бухгалтерського підходів, у вузькому тлумаченні зміст значно звужений і, як правило, науковці, які його притримуються, розглядають дохід, як частину валової виручки і результатів позареалізаційних операцій, що включають в себе лише витрати на оплату праці та прибуток.

При дослідженні літературних джерел щодо визначення сутності «доходу», можна побачити, що дане поняття часто ставлять на один рівень з поняттями «виручка» або «прибуток». Безумовно, виручка, дохід і прибуток за

економічною сутністю тісно взаємопов'язані, проте, в бухгалтерському обліку ці категорії не варто ототожнювати. Більшість економістів сходяться в думці, що поняття «дохід» широко використовується на загальному, економічному та побутовому рівні. Так, наприклад, його вживають при розгляді питань щодо доходів громадян, доходів суб'єктів господарювання та національного доходу держави. Дохід – це загальна сума надходжень підприємства, які отримані в результаті реалізації готової продукції (товарів), надання послуг чи виконання робіт. Під загальним доходом підприємства розглядають суму доходу, отриманого в результаті продажу товарів. Так, на думку Орехової А.І. «прибуток підприємства є складовою частини доходу, що залишається після вирахування всіх витрат на виробничу і комерційну діяльність. Він характеризується перевищенням надходжень над витратами, мету підприємницької діяльності підприємства і вважається одним з головних показників результативності діяльності підприємства» [21].

Отже, на нашу думку, під доходом слід розуміти «збільшення економічних вигод унаслідок надходження активів і/або збільшення їх вартості та зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком внесків учасників) внаслідок здійснення певного виду діяльності й отриманих конкурентних переваг у результаті прийняття ефективних управлінських рішень» [4].

1.2. Класифікація, оцінка та визнання доходів підприємства відповідно до національних та міжнародних стандартів обліку

У зв'язку з реформами в економіці українські компанії все частіше виходять на світові ринки, спрямовуючи свої зусилля на залучення іноземних інвесторів. Це зумовлює необхідність формування фінансової звітності відповідно до

міжнародних стандартів. Кожне підприємство повинно чітко визначати та представляти результат своєї діяльності, який обумовлений обсягом отриманих ним доходів. Таким чином, виникає потреба у порівнянні національних бухгалтерських стандартів з міжнародними стандартами фінансової звітності.

З метою формування інформації про доходи підприємства та розкриття її у фінансовій звітності в національному бухгалтерському обліку застосовують НП(С)БО 15 «Дохід», а у зарубіжному – МСФЗ (IFRS) 15 «Доходи за договорами з клієнтами». Порівнюючи основні положення цих стандартів можна сказати, що структура МСФЗ (IFRS) 15 є ширшою, ніж НП(С)БО 15 та існують також відмінності у змісті даних положень.

Порівняльна характеристика вимог НП(С)БО 15 «Дохід» та МСФЗ (IFRS) 15 «Доходи за договорами з клієнтами» зазначена в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Порівняльна характеристика вимог НП(С)БО 15 та МСФЗ (IFRS) 15

Ознака	НП(С)БО 15	МСФЗ (IFRS) 15
1	2	3
Визначення поняття «дохід»	«Це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу» [18].	«Це збільшення економічних вигод протягом звітного періоду у формі надходження чи покращення активів, або зменшення зобов'язань, результатом чого є збільшення власного капіталу, за винятком збільшення, пов'язаного з отриманням внесків від учасників власного капіталу» [16].
Основні класифікаційні ознаки доходів	– дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);	– дохід від продажу товарів; – дохід від надання послуг;
Оцінка доходу	«Дохід відображається в бухгалтерському обліку в сумі справедливої вартості активів, що отримані або підлягають отриманню» [18].	«Дохід має оцінюватися за справедливою вартістю компенсації, яка була отримана або підлягає отриманню» [16].

Продовження табл. 1.3

Визнання доходу	Визнається за наявності таких умов: – «покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив); – підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами); – сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена» [18]. Загальне правило є таким: «дохід визнається в момент, коли кожне зобов'язання за договором є виконаним. При цьому дохід може бути визнаний протягом певного періоду часу або миттєво. У МСФЗ 15 передбачено три сценарії, за якими дохід визнається у міру того, як задовольняються зобов'язання (тобто протягом певного часу), зокрема це ситуації, коли: - клієнт одночасно отримує і споживає вигоди від результатів роботи виконавця у міру виконання робіт»; - результати роботи виконавця створюють або поліпшують актив під час роботи (наприклад, будівництва), що контролюється клієнтом; - актив, що створюється у міру виконання робіт, не може бути використаний виконавцем з іншою метою, крім того, виконавець має право на оплату робіт, виконаних на поточну дату. Якщо жоден з наведених сценаріїв не виконується, то підприємство визнає дохід у певний момент часу» [31].
-----------------	--

Джерело: розроблено автором на основі матеріалу [16, 18, 31]

Трактування терміну «дохід» відповідно до національного положення ґрунтується на тому, що сума доходів, отриманих підприємством, покривають суму витрат і зобов'язань, понесених для їх отримання і, в свою чергу, збільшують капітал. Проте, МСФЗ (IFRS) 15 звертає увагу не лише на надходження активів, але й на збільшення їх вартості. Тому визначення, наведене у міжнародному стандарті, є більш глибоким, оскільки враховує той факт, що зростання вартості активів може відбуватися при їх переоцінці. Зазначена відмінність щодо трактування терміну «дохід» впливає й на методику відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій, щодо отриманих доходів.

Відповідно до національних та міжнародних стандартів «не визнаються доходами:

- суми податку на додану вартість, акцизів, інших податків і обов'язкових платежів, що підлягають перерахуванню до бюджету й позабюджетних фондів.
- сума надходжень за договором комісії, агентським та іншим аналогічним договором на користь комітента, принципала тощо.
- надходження, що належать іншим особам» [16, 18].

Суми, які не включаються до складу доходів згідно з НП(С)БО 15, зменшують фінансовий результат діяльності суб'єктів господарювання. Тому розмір фінансового результату при розрахунку за МСФЗ (IFRS) 15 та НП(С)БО буде мати різне значення. У національних стандартах момент, станом на який підприємство передає покупцеві суттєві ризики й винагороди від володіння певним активом, підлягає детальному вивченню. У той же час, відповідно до МСФЗ, дохід не визнається у тому випадку, коли підприємство залишає за собою суттєвий ризик щодо володіння активом, оскільки така операція не вважається реалізацією. Отже, варто відзначити, що зазначений аспект щодо передачі ризику в НП(С)БО сьогодні не є достатньо дослідженим.

Також відмінністю є те, що в МСФЗ (IFRS) 15 «Доходи за договорами з клієнтами» наведено ширший перелік господарських операцій, які передбачають отримання доходу. Проте, у НП(С)БО 15, на відміну від МСФЗ (IFRS) 15, при визначенні класифікаційних ознак доходів береться до уваги вид діяльності підприємства, в результаті здійснення якого був отриманий дохід.

Різниця у класифікації доходів, відповідно до національних та міжнародних стандартів, впливає на організацію синтетичного та аналітичного обліку доходів, отриманих в результаті діяльності підприємства, а також пояснює розбіжності в складанні та відображенні інформації про доходи у Звіті про фінансові результати (звіт про сукупний дохід).

Серед вчених економістів (табл. 1.4) найчастіше «акцентується увага на таких аналітичних ознаках класифікації доходів, як: види діяльності, періодичність (періоди визнання доходів по відношенню до звітного періоду),

центри доходів (за місцем імовірного отримання доходу від реалізації), ступінь суттєвості (дохід вважається суттєвим, якщо його частка більше 5%), форма отримання (отримані у разі надходження коштів, матеріальних та нематеріальних активів), залежність від управлінських рішень тощо» [19].

Таблиця 1.4

Систематизація класифікаційних ознак поділу доходів у наукових джерелах

Класифікаційні ознаки доходів	За видами діяльності	За періодичністю	За центрами доходів	За географічним сегментом	За ступенем суттєвості	За формою розрахунку	За можливістю планування	За формою отримання	За регулярністю отримання	За впливом управлінських рішень	За ступенем узагальнення	За ступенем ризику отримання
Автори												
Д.В. Карпенко [11]	X	X	X	X	X		X		X	X	X	
О.А. Лаговська [14]	X	X	X				X					
Ф.Ф. Макарук		X	X									
Л.В. Нападовська	X	X					X					
О.В. Павелко	X	X	X						X			
О.А. Подолянчук [24]	X				X			X		X		
А.Л. Романчук	X	X					X					
Н. Стефанович, О.Костенко [32]	X					X			X	X	X	X

Джерело: сформовано автором на основі матеріалу [11, 14, 24, 32]

Слушною є думка Н. Стефанович [32] та Т. Яворської [40] щодо доцільності розгляду класифікації доходів з позиції бухгалтерського та управлінського аспектів. З огляду на це, в окремих наукових працях запропонована вченими-науковцями класифікація доходів наведена у тісному зв'язку з класифікацією витрат для цілей управлінського обліку. Так, Д. В. Карпенко пропонує «класифікувати доходи за їх цільовим спрямуванням, зокрема прийняття управлінських рішень, і виділяє релевантні та нерелевантні, дійсні та можливі, інкрементні та маржинальні доходи тощо» [11].

О. А. Подолянчук виокремлює такі групи доходів, як «дійсні/можливі (характерною ознакою для яких є реальність здійснення), нараховані/отримані (оплачені), підлягають/не підлягають управлінню, грошові/негрошові, за видом

продукції, способом отримання доходу, категорією покупців, ризику» [24, с. 44]. Такий підхід, на думку автора дасть можливість підвищити контрольну функцію обліку доходів для потреб управління.

Слушною є пропозиція Н. М. Носач щодо поділу доходів «за факторами впливу (дохід, що перебуває під впливом зовнішніх факторів та дохід, що перебуває під впливом внутрішніх факторів); за регулярністю отримання доходу (постійні, епізодичні) та формою розрахунку за реалізовані товари (доходи, що були отримані в готівковій формі та при безготівкових розрахунках)» [20, С. 222].

Ураховуючи особливості діяльності торговельних підприємств, доцільно доповнити існуючу класифікацію доходів, виокремивши такі класифікаційні ознаки, які забезпечать формування якісної інформаційної бази, використання якої надасть можливість проаналізувати інформацію щодо отриманих доходів та прийняти відповідні управлінські рішення для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Рекомендація Д. В. Карпенко, яка надавалася автором для підприємств готельного господарства, щодо поділу доходу, отриманого «з використанням торговельної знижки, клубних карт, подарункових сертифікатів і від реалізації акційних товарів» [11] буде доречною й для торговельного підприємства та дозволить оцінити доцільність застосування обраної програми лояльності.

На нашу думку, також варто виокремлювати такі класифікаційні ознаки доходів, як: «за визнанням (планові, фактичні); за центрами відповідальності (або центрами доходів), що надасть можливість проаналізувати внесок кожного структурного підрозділу торговельного підприємства, який задіяний у реалізації товарів, та виявити потенційні можливості для збільшення суми отриманих доходів; за ступенем суттєвості (суттєві, несуттєві). Але при цьому, необхідно враховувати, що суттєвим, можна вважати дохід, частка якого в загальній сумі отриманих доходів становить не менше 5%. Це варто зафіксувати в документі, який регламентує облікову політику підприємства [4].

Крім того, на сьогодні підприємство може здійснювати продаж товарів як у стаціонарному магазині, так і через інтернет-магазин, тому доцільним буде й дохід, отриманий в результаті реалізації, класифікувати за формою здійснення торгівлі. Це забезпечить можливість проведення аналізу, яка саме форма торгівлі є більш прибутковою для підприємства [4].

Оскільки, досить поширеною формою розрахунків між покупцем та продавцем є оплата вартості реалізованих товарів протягом певного періоду після їх продажу, наприклад, у розстрочку чи в кредит, тому, варто для торговельних підприємств виокремити таку класифікаційну ознаку доходів, як за видами реалізації товарів [4].

Також варто відзначити, що сума доходів, отриманих торговельним підприємством, досить часто залежить від сезонності, тому доречним буде виокремлення доходів, отриманих в результаті реалізації сезонних / несезонних товарів та від реалізації новинок [4].

Основними перевагами класифікаційних ознак доходів, виокремлених для торговельних підприємств, є орієнтація їх на потреби обліку з метою формування якісної інформаційної бази з урахуванням сучасних тенденцій розвитку даних підприємств.

Отже, виокремлені ознаки групування доходів нададуть можливість отримати повну і актуальну інформацію та забезпечать організацію її формування в обліково-аналітичній системі підприємства.

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

Метою діяльності будь-якого підприємства є отримання максимального прибутку при мінімальних витратах та виживання на ринку, який характеризується гострою конкуренцією, тому досить актуальним питанням є вивчення формування доходів підприємства та дослідження їх впливу на фінансові результати.

Виділяють два основні підходи при дослідженні економічної сутності терміну «доходи»: економічний та бухгалтерський. До науковців, які притримуються економічного підходу належать О.Г. Грищенко, А. Загородній, Т.О. Примак, О.І. Ястремський та інші. Вони розглядають дохід, як гроші або матеріальні цінності, отриманні в результаті здійснення виробничої, посередницької, комерційної або іншої діяльності. Також під доходами часто розглядають «виторг підприємства від реалізації продукції, надання послуг та виконання робіт без урахування податку на додану вартість та акцизного податку; це виручка від реалізації продукції (робіт, послуг) за вирахуванням матеріальних витрат. Він є грошовою формою чистої продукції підприємства, тобто охоплює оплату праці та прибуток.

Бухгалтерський підхід передбачає ототожнення терміну «доходи» з терміном «економічна вигода». Такий зміст цієї економічної категорії визначено в Міжнародному стандарті фінансової звітності 15 «Дохід від договорів з клієнтами».

Економічна категорія «дохід» є однією з найскладніших в економічній науці. Вона досить часто виступає предметом дискусій серед представників різних економічних шкіл. Прихильники економічного підходу під доходом розглядають гроші або матеріальні цінності, які були отримані підприємством в результаті здійснення виробничої, комерційної чи іншої діяльності. А відповідно до бухгалтерського підходу: «дохід – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання

власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників) за звітний період» [17].

На сьогодні, підприємства притримуються такої системи побудови бухгалтерського обліку та складання звітності, яка буде відповідати принципам і вимогам європейських країн. Саме тому є актуальним порівняння МСБО/МСФЗ та НП(С)БО. Порівнявши зазначені нормативні документи варто відзначити ряд відмінностей між ними, зокрема: при трактуванні терміну «дохід», відповідно до МСФЗ, не враховано факт збільшення вартості активу та зменшення суми зобов'язань, а лише акцентується увага на зростанні власного капіталу. А це, в свою чергу, буде мати вплив на методику відображення інформації про доходи у бухгалтерському обліку. Також варто відзначити й відмінності у частині класифікації доходів. Деякі аспекти обліку доходів, які вказані у міжнародних стандартах, не висвітлюються у НП(С)БО.

Класифікувати доходи підприємства можна за видами діяльності, за періодичністю та регулярністю отримання, за формою та іншими ознаками. Базове підприємство класифікує доходи в залежності від виду діяльності, тобто: доходи, отримані в результаті здійснення операційної діяльності; доходи від фінансової діяльності та доходи від інвестиційної діяльності.

Враховуючи, що доходи від операційної діяльності базового підприємства становлять близько 99% від загальної суми отриманих доходів, тому, відповідно, й чистий фінансовий результат значною мірою залежить від обсягу реалізації.

РОЗДІЛ 2

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Облікова політика підприємства щодо доходів

Протягом останніх років в Україні відбувалася трансформація системи управління, сфера бухгалтерського обліку не стала виключенням. Замість жорсткого регулювання обліку з боку держави, тепер існує можливість застосування варіативного підходу. Сучасні підприємства можуть самостійно обирати систему обліку, спираючись на розроблену та встановлену ними облікову політику.

Облікова політика підприємства, яка визначає підходи до бухгалтерського обліку та формування звітності, забезпечує:

- стабільність у використанні обраної методології для відображення конкретних господарських операцій та оцінки майна протягом поточного року. Оскільки, усі зміни облікової політики, які підприємство планує вводити у наступному звітному році, знайдуть своє відображення у Примітках до річної фінансової звітності;
- правильність формування доходів і витрат та віднесення їх до відповідних звітних періодів;
- об'єктивне відображення в обліку усіх господарських операцій, які відбулися протягом звітного періоду;
- співставність даних аналітичного обліку та синтетичного обліку [33, с. 48].

Згідно із Законом України «Облікова політика підприємства - сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності» [17].

Досліджуване підприємство, відповідно до критеріїв, зазначених у чинному законодавстві, належить до середніх підприємств.

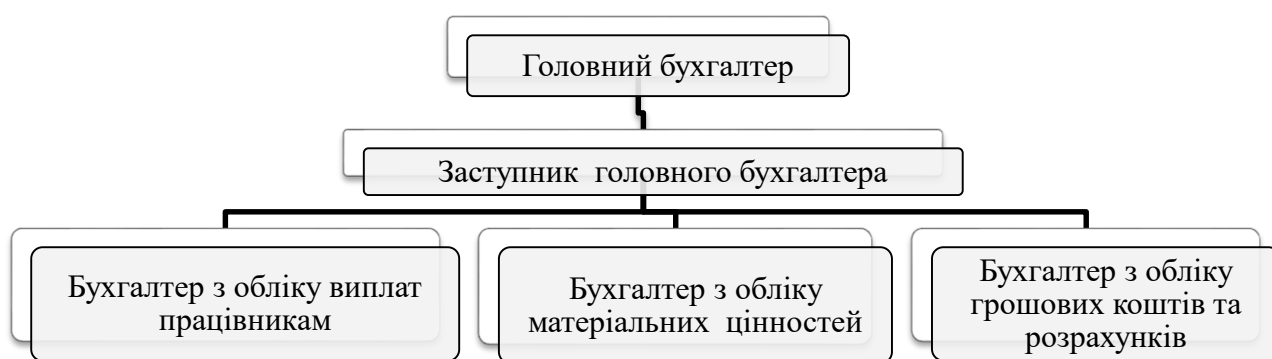
Таблиця 2.1

Критерії відповідності підприємства

Виділені критерії	Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Фактично на підприємстві (2022 р.)		Відповідність/ невідповідність встановленим критеріям
		Відповідно до Звіту про фінансовий результат	В перерахунку на євро	
Балансова вартість активів підприємства	До 20 мільйонів євро	263 907 тис. грн	8, 5 млн євро	Відповідає
Чистий дохід від реалізації продукції, товарів (робіт, наданих послуг)	До 40 мільйонів євро	479 713 тис. грн	15,5 млн євро	Відповідає
Середня кількість працюючих на підприємстві	До 250 осіб	114 осіб	х	Відповідає

Джерело: сформовано автором на основі матеріалів базового підприємства [26, дод. А1, А2]

На підприємстві розроблено та затверджено Положення про облікову політику підприємства (дод. Б1) та Положення про бухгалтерську службу. Структура бухгалтерії базового підприємства наведена на рис. 2.1.

Рис. 2.1 Структура бухгалтерії ТОВ «ТП «ФОРТТ»

Джерело: розроблено автором

Формування облікової політики передбачає декілька етапів, зокрема:

1 етап – прийняття рішення щодо формування облікової політики підприємства;

2 етап – формування облікової політики;

3 етап – розробка відповідних документів щодо облікової політики, обраної підприємством (рис. 2.2);

4 етап – затвердження документа про облікову політику керівником підприємства;

5 етап – застосування на практиці обраних норм облікової політики.

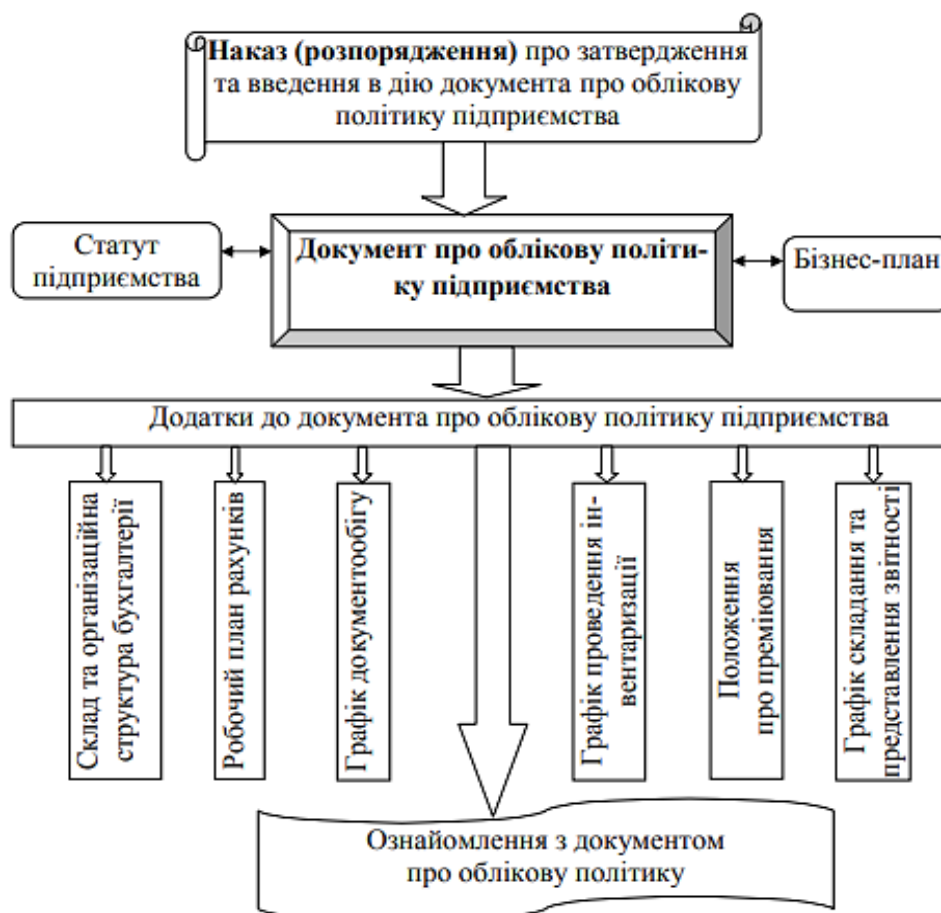

Рис. 2.2. Документальне оформлення облікової політики підприємства

Джерело: [33, с. 29]

Підприємство, застосовуючи обрану облікову політику, має можливість отримувати інформацію про:

- облік доходів у розрізі видів діяльності, які провадить підприємство;

- відображення в обліку інформації про доходи, отримані певними структурними підрозділами;
- облік доходів за видами реалізованих товарів (наданих послуг);
- формування фінансових результатів діяльності підприємства [22, с. 499].

Кожне з вказаних завдань включає в себе конкретні рішення, які повинні враховувати особливості діяльності підприємства. Підприємство самостійно визначає ці аспекти в межах елементів обраної облікової політики. (рис. 2.3).

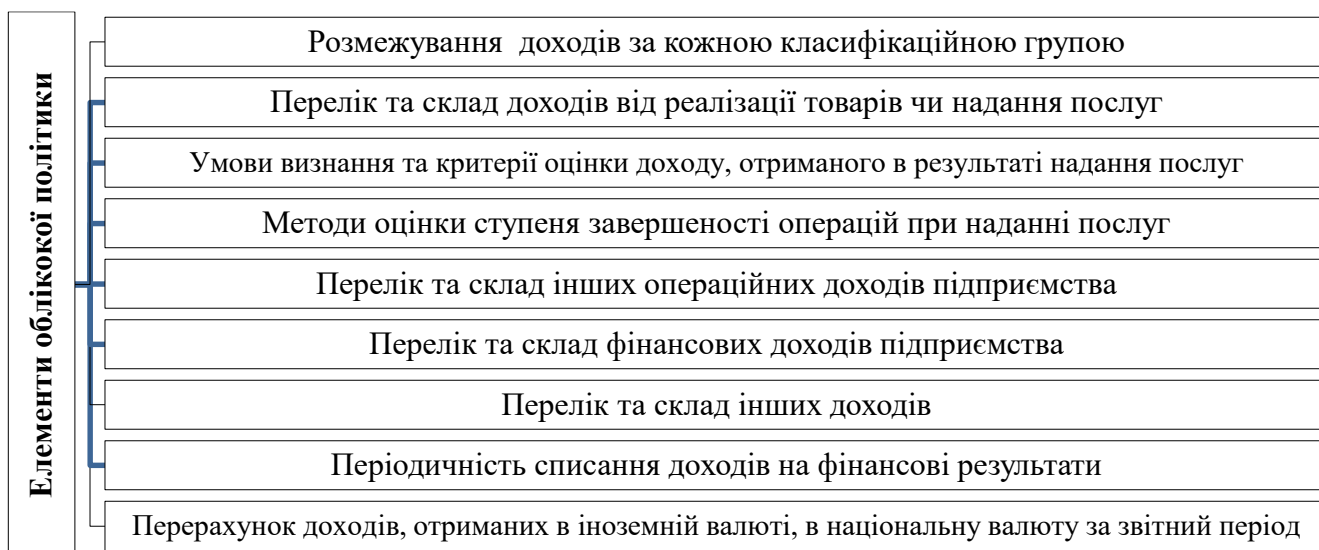

Рис. 2.3. Елементи облікової політики підприємства щодо доходів

Джерело: складено автором

Повний перелік елементів облікової політики наведено у дод. Б 2. Розглянуті елементи облікової політики щодо доходів підприємства мають безпосередній вплив на показники Звіту про фінансовий результат (Звіт про сукупний дохід). Цей Звіт відображає суму доходів від усіх видів діяльності за звітний період, які здійснює підприємство, та витрати, що передували їх отриманню. Відповідно до норм НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» у Звіті про фінансові результати відображається лише суттєва інформація, тобто, це «інформація, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності» [17].

Таблиця 2.2

Кількісні критерії та якісні ознаки суттєвості

Інформація	Кількісні критерії суттєвості	Поріг суттєвості
	Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства	Лист Міністерство фінансів України «Щодо суттєвості у бухгалтерському обліку і звітності»
Статті форми 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»	У діапазоні до 5 % суми чистого доходу від реалізації товарів, або до 25 % фінансового результату від операційної діяльності. ТОВ «ТП «ФОРТТ» визначено ступінь суттєвості інформації, починаючи з 3% (див. дод. Б 1)	суму прибутку (збитку) від операційної діяльності або суму доходу

Джерело: складено автором на основі матеріалів [29, 39]

Основну частину отриманого доходу базового підприємства становить дохід від операційної діяльності, а саме дохід, отриманий в результаті реалізації товарів. Згідно зі статутом, основним видом діяльності базового підприємства є оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами, санітарно-технічним обладнанням та інструментами, які необхідні для проведення різного роду ремонтних робіт. Крім того, підприємство отримує доходи від надання послуг по проведенню штукатурних робіт, покриттю підлоги, облицюванню стін та монтажу реалізованих товарів. Тобто, операційна діяльність підприємства складається із двох видів: реалізація товарів і надання послуг (рис. 2.4).

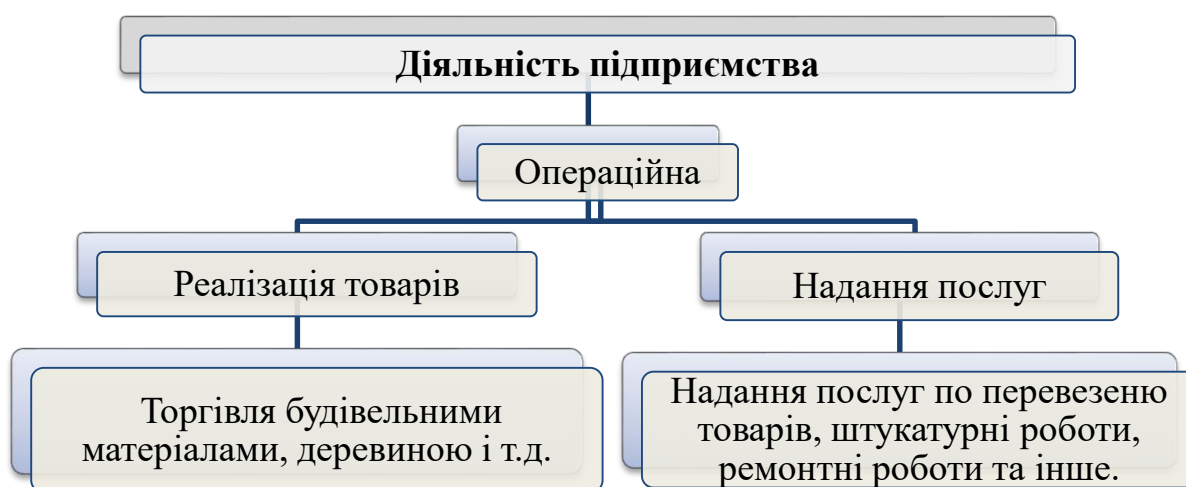

Рис. 2.4. Складові операційної діяльності ТОВ «ТП «ФОРТТ»

Джерело: сформовано автором

Доходи базового підприємства відображаються в обліку та звітності відповідно до принципу нарахування та відповідності доходів і витрат. Згідно якого «нарахування доходів відбувається в той момент, коли вони були здійснені чи виникли, а не в момент продажу товару чи отримання за нього грошових коштів [27].

Умови визнання доходу від реалізації товарів, наведені на рис. 2.5.

Рис. 2.5. Умови визнання доходу від реалізації товарів

Джерело: сформовано автором на основі матеріалу [18]

На базовому підприємстві оцінка доходів від безоплатно одержаних активів визначається «систематично у сумі нарахованої амортизації протягом звітних періодів, коли використовується даний актив» [18].

Крім того, поширеною практикою є застосування відстрочення платежу. «При відстроченні платежів може виникнути різниця між справедливою вартістю та номінальною сумою грошових коштів, які підлягають отриманню за товари. Така різниця визнається доходом у вигляді відсотків» [НПСБО 15].

На рис. 2.6 наведені умови визнання доходів, отриманих в результаті надання послуг.

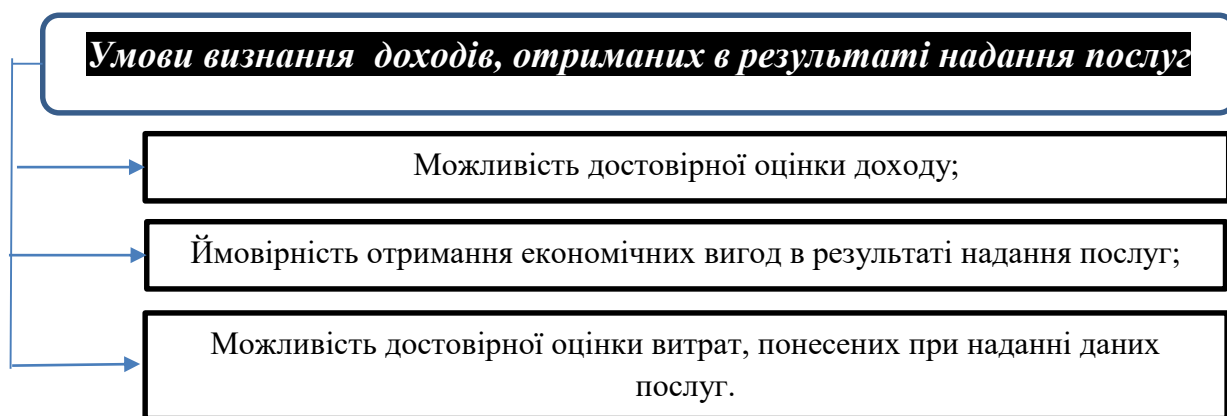

Рис. 2.6. Умови визнання доходу від наданих послуг підприємством
Джерело: розроблено автором на основі [18]

Оцінка ступеня завершеності операції, які пов'язані з наданням послуг проводиться шляхом:

- вивчення обсягу виконаної роботи;
- визначенням питомої ваги обсягу послуг, наданих на певну дату, у загальному обсязі послуг, які мають бути надані;
- визначенням питомої ваги витрат, які пов'язані з наданням послуг, у загальній сумі понесених витрат, яка, у свою чергу, включає в себе тільки ті витрати, які відображають обсяг наданих послуг на конкретну дату [18].

Отже, облікова політика щодо доходів, обрана базовим підприємством, відповідає принципам бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні. А також сприяє забезпеченню інформацією у частині отриманих доходів, яка необхідна для прийняття ефективних управлінських рішень.

З моменту затвердження облікова політика підприємства не змінювалася та не доповнювалася. При виборі облікової політики особливу увагу було приділено саме обліку доходів від реалізації товарів, зокрема, визначено їх класифікаційні ознаки, порядок визнання та оцінки.

2.2. Організація і методика обліку доходів підприємства та формування показників фінансової звітності

Ефективне функціонування суб'єктів господарювання у звітному періоді є ключовим фактором їхнього подальшого розвитку. Виручка, отримана від реалізації продукції підприємства, є основним джерелом власних фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення фінансово-господарської діяльності. Недостатність цих ресурсів може призвести до утворення боргів, що в кінцевому підсумку може викликати фінансові труднощі та призвести до кризи та банкрутства [25, с. 556]. Саме тому діяльність будь-якого підприємства спрямована на отримання прибутку, величина якого прямо залежить від суми отриманих доходів. Доходи підприємство може отримувати в результаті здійснення певних видів діяльності таких як: операційна, фінансова та інвестиційна. Необхідно відзначити, що досліджуване підприємство займається лише операційною діяльністю, тому основним видом доходу, який воно отримує, є дохід від реалізації товарів та супутніх послуг.

Серед основних завдань організації обліку реалізації товарів, виконання робіт і надання послуг можна виокремити:

- «систематичний контроль за виконанням плану реалізації продукції за видами, кількістю, якістю та каналами їх реалізації;
- правильне, своєчасне і повне документальне оформлення кожної партії відвантаженої продукції, виконаних робіт і наданих послуг;
- контроль за правильним застосуванням реалізаційних цін та строками надходження коштів за реалізовану продукцію;
- контроль за станом розрахунків із заготівельними організаціями, біржами чи іншими покупцями і замовниками;
- правильне визначення повної собівартості продукції й фінансового результату від реалізації» [22].

Основною вимогою щодо перевірки наявності та зберігання товарів, а також контролю правильності здійснення операцій по їх відвантаженню, наданню послуг, виконанню робіт та отриманню коштів у ТОВ «ТП «ФОРТТ» є належна організація первинного обліку. Перелік первинних документів по розрахунках з покупцями та замовниками в частині формування доходів від реалізації ТОВ «ТП «ФОРТТ» наведений у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Первинні документи по розрахунках з покупцями та замовниками в частині формування доходів від реалізації ТОВ «ТП «ФОРТТ»

Розрахунки з покупцями	Назва документу
Виникнення заборгованості	Накладні (дод. Б 3); рахунки-фактури; акти прийнятих робіт (послуг); податкові накладні; товарні накладні; товарно-транспортні накладні.
Погашення заборгованості	Виписки банку; прибуткові касові ордери; платіжні доручення (дод. Б 4); векселі.

Джерело: сформовано автором

З метою уникнення дублювання операцій та з метою формування обґрунтованого вибору первинних документів, подальшого їх узагальнення в регістрах обліку, формування документообігу та інших питань у ТОВ «ТП «ФОРТТ» сформовано облікові номенклатури (табл.2.4).

Таблиця 2.4

**Перелік облікових номенклатур з обліку доходів, одержаних
від здійснення операційної діяльності**

Назва номенклатур	Призначення	Первинний документ
Реквізити постачальника та покупця, найменування придбаних товарів, ціна, кількість, сума ПДВ, сума до сплати, термін та спосіб відвантаження, термін і спосіб оплати вартості товарів	Для обліку реалізованих товарів та контролю за своєчасністю доставки товарів покупцю	Товарно-транспортна накладна
	Для обліку та контролю обсягу реалізованих товарів та їх вартості	Видаткова накладна
	Для обліку податкових зобов'язань з ПДВ	Податкова накладна (дод. Б 5).
	Для обліку і контролю непогашених заборгованостей за товари	Рахунок-фактура

Джерело: складено автором

Як зазначалося, важливою складовою та основою для правильної організації бухгалтерського обліку у ТОВ «ТП «ФОРТТ» є первинний облік господарських операцій, що забезпечує їх підтвердження.

Первинними документами з обліку доходів від операційної діяльності на базовому підприємстві є: рахунок-фактура, товарно-транспортна накладна, виписка банку, яка засвідчує отримання суми доходу на рахунок в банку, довідка (розрахунок бухгалтерії).

Підприємство, перш, ніж розпочати виготовлення продукції, укладає договір поставки виготовленої продукції, який є підставою для виникнення розрахунків. Варто відзначити, що договір поставки - це юридичний документ, який укладається між постачальником і покупцем, і визначає умови та обов'язки сторін щодо постачання товарів чи послуг.

Поставка продукції відрізняється своєю юридичною сутністю, представляючи собою специфічну форму виконання зобов'язань у контексті товарних операцій, які передбачають здійснення оплати. Саме тому до договору поставки застосовуються загальні положення, але закон може визначати особливості регулювання укладення та виконання таких договорів. Згідно зі ст. 712 ЦК України «за договором поставки продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк (строки) товар у власність покупця для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму» [37].

Коли відбувається укладання договору поставки базове підприємство в особі директора та покупець узгоджують предмет договору, зокрема, обговорюють перелік та асортимент, кількість та якість товару, ціну та загальну вартість, а також строк дії договору. Сам договір формується у двох екземплярах (кожна із сторін отримує свій екземпляр).

Реалізацію товарів торговельне підприємство може здійснювати двома шляхами: оплата проводитиметься безпосередньо при відвантаженні товарів

покупцю або за попередньою оплатою товару покупцем шляхом виписки рахунку-фактури (рис. 2.7). Форма оплати залежить від умов, прописаних в договорі поставки.

Счет на оплату покупателю: Записан

Номер: **ИБ000011494** от: **13.07.2016 17:13:58**

Организация: **АКВИЛОН ДІСТРИБЬЮШН** Заказ покупателя: **Заказ покупателя 00000120626 от 14.07.2016 10:19:18**

Контрагент: **Перше Служба Замовника ТОВ** Договор: **Договор Мащур Т.**

☐ Документы НЕ отправлять с машиной ☐ Документы по оплате [По договору с покупателем нет долга](#)

Склад: **Склад 1-1** Б/счет, касса: **Дистрибушн, УКРЕКСИМБАНК, м. Миколаїв**

№	Код	Наименование БУ	Количество	Ед.	К.	Цена	Остаток	Сумма...	% Руч...	% Н...	Сумма НДС	Всего
1	000029337	Цемент ПЦ II/Б-Ш-400 25 кг 1/48	80,000	шт	1,000	30,89000	2 074	2 471,20		20%	494,24	2 965

Тип цен: **Стоп Цена Автоматический расчет НДС.**

Всего (грн): **2 965,44**
НДС (сверху): **494,24**

Комментарий:

Счет на оплату Печать **OK** Записать Закреть

Оповещение о задачах ☐ Счет на оплату покупателю ☐ Реализация тов... 2016 г. ... ☐ Счет на оплату по... Записан

Для получения подсказки нажмите F1

123 1С:Предприятие - У... 1С:Предприятие - У... 1С:Предприятие - ... RU 19:54 18.03.2017

**Рис. 2.7. Формування рахунку-фактури підприємством
ТОВ «ТП «ФОРТТ» у програмі «1С: Підприємство»**

Джерело: створено автором на базі програмного забезпечення, яке використовується підприємства

Документ Рахунок-фактура вважається розрахунково-платіжним документом. Відповідно до даного документу покупець зобов'язаний сплатити суму, зазначену у ньому. До основної інформації, яка зазначається у даному документі належить:

- реквізити постачальника та одержувача;
- вказується реквізити банку, через який здійснюється платіж;
- дата виписки документу;
- номер замовлення;
- перелік товарів, їх кількість та ціна;
- загальна вартість без урахування суми ПДВ;

- суму ПДВ;
- загальна сума за товари з ПДВ.

У документі обов'язкова наявність підпису відповідальної особи та печатки підприємства, яке здійснює операцію, а також необхідно зазначити дату оплати вартості товару. Після оплати здійснюється поставка товарів замовнику. Продаж товарів у підприємства-продавця підтверджується видатковою накладною (див. дод. Б 3) (рис. 2.8).

1С:Предприятие - Управление торговлей. Редакция 1.1

Файл Правка Операции Справочники Документы Отчеты Обработки Сервис Окна Справка

Перекл. интерфейс

Реализация товаров и услуг: Продажа, комиссия. Проведен

Операция: Цены и валюта... Действия: ... Перейти: ... Заполнить и провести: ... Оформить документы

Номер: ДБ000011494 от: 14.07.2016 10:29:35

Организация: АКВИЛОН ДІСТРИБЬЮШН

Контрагент: Перша Служба Замовника ТОВ

Заказ покупателя: Счет на оплату покупателя ДБ000011494 от 13.07.2016 17:13:58

Контрагент (Б...): Перша Служба Замовника ТОВ

Номер (БУ): 0016483

Отразить в: ☐ упр. учете ☒ бух. учете ☐ налог. учете

Со склада: Склад 1-1

Договор: Договор Мащур Т.

По договору с покупателем нет долга

Наливайко Владимир

Товары (1 поз.) Склад Услуги (0 поз.) Дополнительно Доверенность Автоматические скидки

№	Код	Код БУ	Наименование БУ	Код УКТЗЕД	УКТЗЕД (Серия...)	Колич...	Ед.	К.	Цена	Сум...	% ...	% ...	Сумма	%...	Сумма...	В
1	000029337		Цемент ПЦ II/Б Ш-400 25 кг 1/48			80,000	кг	1...	30.89	2 471.20			2 471.20	2...	494.24	2

Тип цен: Стоп Цена Автоматический расчет НДС

Текущий остаток: 0

☐ Оптовая: 44.83 грн.; Мелкий опт: 49.31 грн.; Розничная: 51.55 грн.; Безналичная: 49.31 грн.; Объектная Спец: 41.10 грн.; Объектная Опт: 44.83 грн.

Всего заказа: 2 000 кг.; Объем: 0 куб.м

Комментарий:

Принтер: Samsung (перенаправлено 6186)

Расходная накладная | Печать | Доп. Дорога | Погрузка | ОК | Записать | Закрыть

Оповещение о задачах | Счет на оплату покупателя | Реализация тов... 2016 г. - ... | Счет на оплату по... Записан | Структура подчиненности д... | Продажа, комиссия. Пр...

Рис. 2.8. Оформлення видаткової накладної підприємством ТОВ «ТП «ФОРТТ» за допомогою програми «1С: Підприємство»

Джерело: сформовано автором

Одночасно виписується податкова накладна (рис. 2.9), яка відображає інформацію щодо податкових зобов'язаннях підприємства. Даний документ формується під кожну повну або часткову поставку товарів, а також для сум, які надійшли на поточний рахунок як передплата (аванс). ТОВ «ТП «ФОРТТ» має право на обчислення податку та складання податкових накладних (дод. Б 5), оскільки воно є зареєстрованим платником податку на додану вартість.

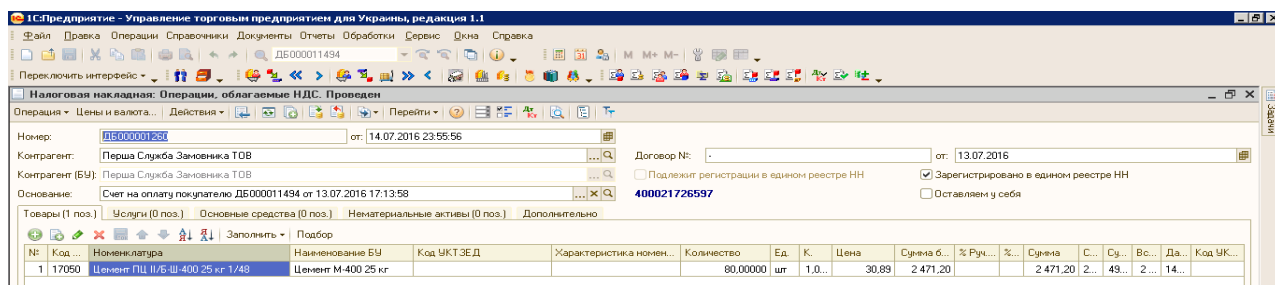

Рис. 2.9. Оформлення податкової накладної ТОВ «ТП «ФОРТТ» за допомогою програми «1С: Підприємство»*

Джерело: створено автором на базі програми, яку використовує базове підприємство

Разом із вказаними документами ТОВ «ТП «ФОРТТ» надає покупцю сертифікати якості товарів, які це підприємство реалізовує. «Сертифікат відповідності - документ, що виданий для підтвердження того, що продукція, система якості, система управління якістю, система управління довкіллям, персонал відповідає встановленим вимогам конкретного стандарту чи іншого нормативного документу, визначеного чинним законодавством» [30].

Підприємство пропонує покупцю на вибір наступні варіанти доставки придбаних товарів: доставка логістичними компаніями, самовивіз зі складу або послуги доставки від підприємства-продавця. Розрахунок вартості здійснюється менеджером підприємства при оформленні замовлення. Операції з надання послуг по транспортуванню замовлення базовим підприємством до місця призначення оформлюються товарно-транспортною накладною, яку складають у 4 екземплярах. Перший екземпляр товарно-транспортної накладної є підставою для списання товару, він залишається підприємства, яке відвантажує товар. Другий екземпляр – виступає підтвердженням отримання доставленого товару та передається покупцю. Третій екземпляр пересилається транспортною організацією, яка займалася перевезенням, замовнику для подальшої оплати отриманих цінностей. І четвертий екземпляр документу додається до дорожнього листа, який є підставою для нарахування заробітної плати водію

транспортної організації та підтвердженням надання послуг по доставці придбаних товарно-матеріальних цінностей.

Оперограма товарно-транспортної накладної наведена у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Оперограма товарно-транспортної накладної

Зміст операції	Бухгалтер	Завідувач складом	Вантажоодержувач
Виписка (оформлення) товарно-транспортної накладної	*		
Відмітка про прийняття вантажу		*	
Передача документа водію	*		
Відмітка на складі у товарно-транспортній накладній про виконане завдання		*	
Відвантаження товарів		*	
Відмітка про прибуття водія на підприємство постачальника			*
Здача товарно-транспортної накладної у бухгалтерію підприємства постачальника			*
Перевірка документів на наявність усіх записів (реквізитів)	*		

Джерело: узагальнено автором

З метою контролю та систематизації обробки інформації, отриманої з первинних документів ТОВ «ТП «ФОРТТ» формує зведені графіки документообігу (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Графік документообігу основних первинних документів з обліку доходів ТОВ ТП «ФОРТТ»»

Процес	Види робіт	Видаткова накладна	Товарно-транспортна накладна	Податкова накладна	Рахунок-фактура
1	2	3	4	5	6
Складання	Кількість виписуваних примірників	2	4	2	2
	Особи, які відповідають формування документа за	Бухгалтер по обліку товарів	Бухгалтер по обліку товарів	Бухгалтер по обліку товарів	Бухгалтер по обліку товарів

Продовження табл. 2.6

	2	3	4	5	6
	Термін виконання	В день оформлення заявки від покупця (або відповідно до умов договору)	В день оформлення видаткової накладної	В день оформлення видаткової накладної	В день оформлення заявки від покупця (або відповідно до умов договору)
Перевірка та затвердження	Особа, яка здійснює контроль за правильністю оформлення документів та операцій, вказаних у документах	Головний бухгалтер	Головний бухгалтер	Головний бухгалтер	Головний бухгалтер
	Термін виконання	В день створення документа	В день створення документа	В день створення документа	В день створення документа
	Особи, які візують документ	Керівник, головний бухгалтер	Керівник, головний бухгалтер	Керівник, головний бухгалтер	Керівник, головний бухгалтер
Виконання	Відповідальний за відпуск товарів покупцю та передачу 1 екземпляру документу в бухгалтерію	Завідувач складом, водій	Завідувач складом, водій	Завідувач складом, водій	-
Передача в архів	Відповідальний за зберігання	Архіваріус	Архіваріус	Архіваріус	Архіваріус
	Строк надходження документа	25 числа кожного місяця	25 числа кожного місяця	25 числа кожного місяця	25 числа кожного місяця
	Строк зберігання	3 роки	3 роки	3 роки	3 роки

Джерело: розроблено автором

Оскільки досліджуване підприємство займається лише операційною діяльністю, тому основним видом доходу, який воно отримує, є дохід від реалізації товарів та супутніх послуг, для обліку якого призначений рахунок 70 «Дохід від реалізації», зокрема рахунки 702 «Дохід від реалізації товарів» та 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» (табл.2.7).

Таблиця 2.7

**Характеристика рахунків, призначених
для обліку доходів від операційної діяльності підприємства**

Шифр	Назва	Характеристика рахунку				
		За змістом	Призначенням	Обороти	Сальдо	Розміщення у звітності
702	«Дохід від реалізації товарів»	пасивний	узагальнюється інформація про доходи, отримані від реалізації товарів	Дт – відображаються суми непрямих податків, які зменшують величину доходів та закриття рахунку шляхом списання на рахунок 79	-	Форма 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», розділ I.
703	«Дохід від реалізації робіт і послуг»	пасивний	відображається інформація про отримання доходів у результаті надання послуг	Кт – відображаються суми одержаного доходу		

Джерело: сформовано автором

Оскільки застосування розробленого та затвердженого плану рахунків бухгалтерського обліку є обов'язковим для всіх підприємств, то господарюючий суб'єкт не може самостійно впроваджувати нові рахунки чи вносити зміни до назв вже діючих. Необхідно використовувати лише ті рахунки, які передбачені Планом рахунків, але підприємство може використовувати рахунки деталізувати в межах аналітичних рахунків, враховуючи свої потреби та особливості своєї діяльності.

З метою отримання аналітичної інформації про джерела отримання доходів досліджуваним підприємством розроблено робочий план рахунків (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

**Робочий план рахунків з обліку доходів від реалізації
ТОВ «ТП «ФОРТТ»**

Синтетичний рахунок	Субрахунок	Аналітичний рахунок
70 «Дохід від реалізації»	702 «Дохід від реалізації товарів»	7021 «Дохід від реалізації будівельних матеріалів» 70211 «Дохід від реалізації необробленої деревини» 70212 «Дохід від реалізації цементу» ... 7022 «Дохід від реалізації інструментів» 70221 «Дохід від реалізації електроінструментів» 70222 «Дохід від реалізації вимірювальних інструментів» 70223 «Дохід від реалізації малярського інструменту» ...
	703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»	7031 «Дохід від виконання доставки товарів покупцю» 7032 «Дохід від виконання монтажу товарів» 7033 «Дохід від надання ремонтних послуг» ...

Джерело: розроблено автором

Аналітичний облік ТОВ «ТП «ФОРТТ» веде у розрізі покупців, за видами товарів та видами діяльності. Для відображення оборотів по рахунку 702 «Доходи від реалізації товарів» формують Оборотно-сальдову відомість по ньому (рис. 2.10).

Субконто	Сальдо на начало периода		Оборот за период		Сальдо на конец периода	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
Смежная группа			60 565 232,80	60 565 232,80		
Строй. Группа			50 083 803,68	50 083 803,68		
Бетономешалки BudMonster			46 840 622,85	46 840 622,85		
			1 403 111,19	1 403 111,19		
Лист оцинкованный Будмонстр			598 467,83	598 467,83		
Подпокрывельні плівки			10 724 871,17	10 724 871,17		
Плинтус Будмонстр			1 171 914,18	1 171 914,18		
Профнастил BudMonster			3 997 219,01	3 997 219,01		
Розчинник			353 576,67	353 576,67		
Ролпакс			4 315 709,74	4 315 709,74		
Саморезы БудМонстр			2 185 664,55	2 185 664,55		
Снежка			4 528 464,71	4 528 464,71		
Стеклосетка БудМонстр			17 358 515,26	17 358 515,26		
Страж (біовогнезахист)			203 108,54	203 108,54		
Хоз. Группа			3 243 180,83	3 243 180,83		
Гвозди			712 392,93	712 392,93		
Гвозди строительные			676 165,42	676 165,42		
Гвозди толевые			4 974,00	4 974,00		
Гвозди фасованные			23 810,46	23 810,46		
Гвозди шиферные			7 443,05	7 443,05		
Инструмент малярный Budmonster			134 176,30	134 176,30		
Инструмент малярный Budmonster			134 176,30	134 176,30		
Сетка металлическая			2 396 611,60	2 396 611,60		
Сетка кладочная, армпояс			1 923 435,14	1 923 435,14		
Сетка полимерно-вытяжная			21 999,67	21 999,67		

Рис. 2.10. Оборотно-сальдова відомість по рахунку 702 «Дохід від реалізації» ТОВ «ТП «ФОРТТ»

Джерело: розроблено автором на базі програмного продукту, який використовує базове підприємства

Основні бухгалтерські записи з обліку доходів, отриманих від реалізації товарів та одержання авансу наведені в таблиці 2.5.

Таблиця 2.9

Бухгалтерські записи з обліку доходів від реалізації товарів

ТОВ «ТП «ФОРТТ»

Зміст господарських операцій	Первинні документ, на підставі яких здійснено господарські операції	Сума, грн	Кореспонденція рахунків						Відх
			За даними базового підприємства			За нормативними документами			
			Дт	Кт	Сума, грн	Дт	Кт	Сума, грн	
Одержано передоплату за товари від покупців	Рахунок фактура, виписка банку	23645,36	311	681	23645,36	311	681	23645,36	0
Відображено суму ПДВ	Податкова накладна	3940,893	643	641	3940,893	643	641	3940,893	0
Відвантажено товари покупцям	Видаткова накладна	23645,36	361	702	23645,36	361	702	23645,36	0
Підтверджено податкове зобов'язання	Податкова накладна	3940,893	702	643	3940,893	702	643	3940,893	0
Списано суму отриманого доходу на фінансовий результат	Бухгалтерська довідка	6896,61	702	792	6896,61	702	792	6896,61	0
Відображено собівартість реалізованих товарів	Бухгалтерська довідка	12807,86	902	28	12807,86	902	28	12807,86	0
Списано собівартість товарів на фінансовий результат	Бухгалтерська довідка	12807,86	791	902	12807,86	791	902	12807,86	0
Проведено взаємозалік заборгованості	Бухгалтерська довідка	23645,36	681	361	23645,36	681	361	23645,36	

Джерело: розроблено автором на основі даних регістрів обліку базового підприємства

Як видно з таблиці 2.6 підприємство ТОВ «ТП «ФОРТТ» відображає в обліку доходи та всі операції, пов'язані з ними відповідно до вимог

законодавства. Відхилення в бухгалтерських записах, які здійснюються базовим підприємством та основними вимогами законодавства відсутні. Тобто у результаті дослідження та співставлення відображених в обліку господарських операцій з рекомендаціями діючої інструкції з використання плану рахунків відхилень не виявлено.

Приклад відображення бухгалтерських записів щодо реалізації товарів наведено на рис. 2.11.

	4	5	6	7	8	9	10
	Счет Дт	Субконто Дт	Количество Дт	Счет Кт	Субконто Кт	Количество Кт	Сумма
			Валюта Дт			Валюта Кт	Содержание
			Вал. сумма Дт			Вал. сумма Кт	№ журнала
1	902	Інше		281	Цемент ПЦ ІІБ-Ш-400 25 т	80,000	2 108,33
					Поступление товаров и услуг ДБ000001716 от 30.06.2019 08:00:00		Списаны ТМЦ
					Склад 1-1		
2	361	Перша Служба Замовника ТОВ Договор Мацур Т.		702	Статья доходов по-умолчанию		2 965,44
					Інше		Реализация товаров
		Счет на оплату покупат					
3	702	Статья доходов по-умолчанию		6432	Перша Служба Замовника ТОВ Договор Мацур Т.		494,24
		Інше					НДС: налоговые обязательства: отгрузка, первое соб

Рис. 2.11. Формування бухгалтерських записів в «1С: Підприємство»

Джерело: розроблено автором на базі програмного продукту, який використовує досліджуване підприємства

Основною формою звітності, де відображається інформація щодо отриманих доходів, понесених витрат і результатів діяльності є форма 2 «Звіт про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід)» ТОВ «ТП «ФОРТТ». Дану форму звітності базове підприємство формує щоквартально та разом із формою 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» подає до відповідних органів у терміни, визначені законодавством, а саме, «до 25 числа наступного місяця що настає після звітного кварталу» [27].

«Метою складання звіту про фінансові результати є надання користувачам повної, правдивої і неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки та сукупний дохід підприємства за звітний період» [37].

Звіт про фінансові результати складається з наступних розділів:

Розділ I. «Фінансові результати»;

Розділ II. «Сукупний дохід»;

Розділ III. «Елементи операційних витрат»;

Розділ IV. «Розрахунок показників прибутковості акцій». Цей розділ досліджуване підприємство не заповнює у зв'язку з відсутністю випущених акцій.

Визначення фінансового результату операційної діяльності підприємства наведено на рис. 2.12.

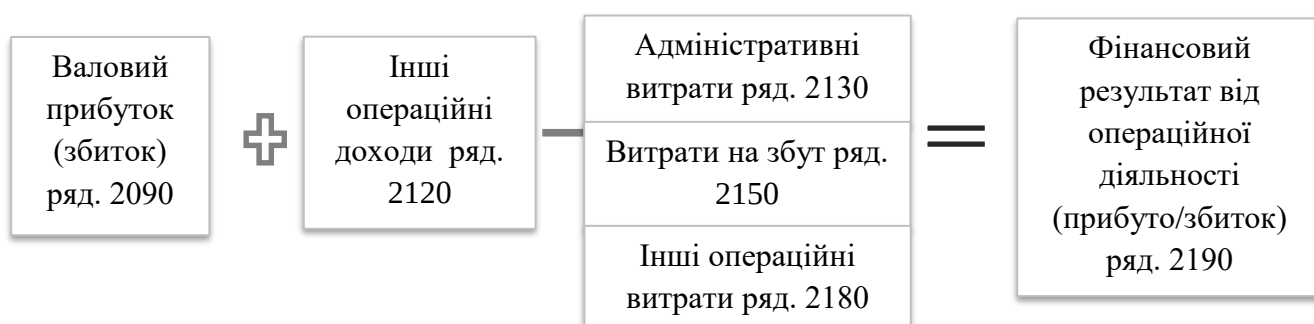

Рис. 2.12. Алгоритм розрахунку фінансового результату операційної діяльності підприємства

Джерело: узагальнено автором на основі [29]

Отже, основну частину доходу ТОВ «ТП «ФОРТТ» отримує в результаті здійснення операційної діяльності, тобто реалізуючи товари та надаючи послуги по їх транспортуванню та монтажу. Організація облікового процесу доходів від операційної діяльності чітко зазначена в обліковій політиці підприємства. Але, на нашу думку, доцільним буде розширення переліку номенклатур для обліку доходів та розробка графіку роботи бухгалтера з обліку розрахунків з покупцями.

2.3. Шляхи удосконалення обліку доходів підприємства в умовах використання інформаційних систем і комп'ютерних технологій

Швидкі та динамічні зміни на світовому ринку інформаційних технологій суттєво впливають на розвиток глобальної економіки. Розробка та впровадження нових інформаційних технологій оптимізують виробничі процеси, сприяють більш ефективному використанню ресурсів та прискорюють обмін інформацією [30].

Бухгалтерська інформаційна система є центральною та ключовою складовою автоматизованої системи підприємства. В цій системі облікова інформація накопичується та обробляється хронологічно і систематично для подальшого використання для проведення аналізу, з метою здійснення управління та планування діяльності підприємства. Отримані дані служать основою для формування загальної інформаційної картини роботи підприємства, порівняння планових та фактичних показників, а також для здійснення прогнозування ефективності стратегії управління підприємством.

Застосування комп'ютерної техніки у сфері обліку суттєво змінило підходи до організації бухгалтерського обліку, відзначаючись впливом на швидкість обробки даних та надання звітної інформації користувачам.

До головних переваг ведення бухгалтерського обліку за допомогою спеціалізованих комп'ютерних програм можна віднести:

- автоматизація усіх складових бухгалтерського обліку (формування первинних документів, складання регістрів аналітичного та синтетичного обліку; формування форм звітності);
- можливість автоматичного формування типових бухгалтерських записів по господарських операціях, які відбуваються на підприємстві протягом певного звітного періоду;
- можливість відображення в бухгалтерському обліку операцій з паралельним застосуванням норм декількох стандартів, таким чином, можна

отримувати декілька варіантів показників, розрахунок яких здійснюється за різними методиками [23].

До недоліків такої форми обліку можна віднести високу вартість програмного продукту та технічного забезпечення, яке використовується. Проте, автоматизація бухгалтерського обліку дає можливість знизити витрати підприємства на оплату праці облікових працівників у зв'язку зі зменшенням їх кількості, що зумовлює доцільність використання інформаційних систем і комп'ютерних технологій.

На сьогодні існує великий вибір різноманітних програмних продуктів, який кожне підприємство обирає відповідно до цілей та своїх потреб. Найбільш затребувані програмні технології наведені на рисунку 2.13.

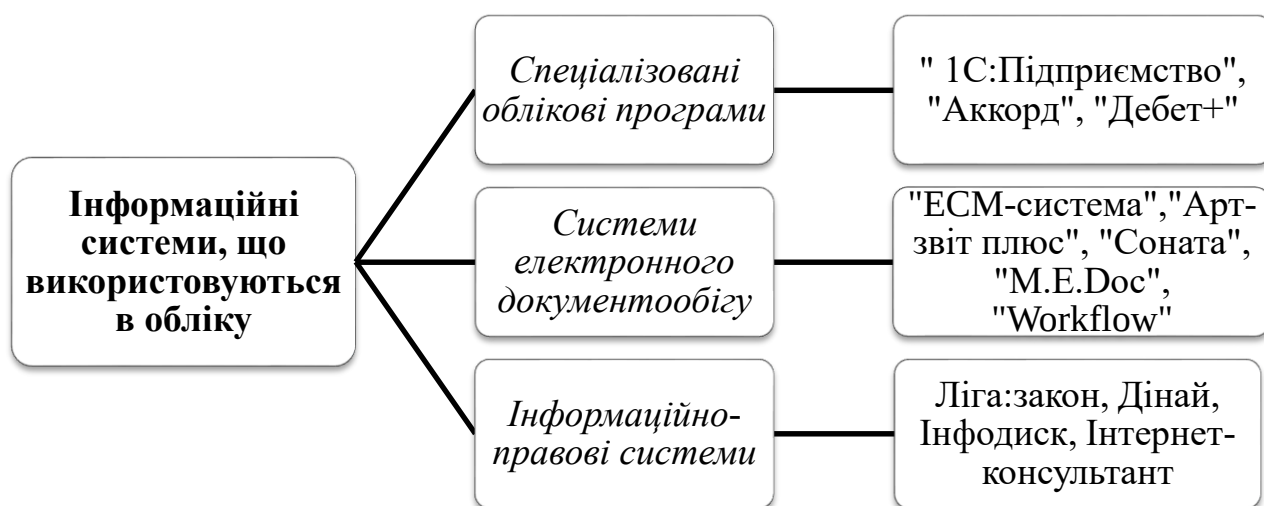

Рис. 2.13. Основні програмні продукти, які використовуються базовим підприємством

Джерело: складено автором

Підприємство, за матеріалами якого виконується робота, використовує для ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності програмний продукт «1С:Бухгалтерія 8 для України», до складу якого входить платформа «1С:Підприємство 8» з конфігурацією «Бухгалтерія для України». Даний продукт забезпечує ведення бухгалтерського та податкового обліку.

Доходи, отримані підприємством, обліковуються на відповідних рахунках 7 класу, до яких підприємство може відкривати аналітичні рахунки з метою отримання детальної інформації. Інформація щодо рахунків, які використовує підприємство для обліку доходів, буде відображатися у вкладці «Довідники», до якої відкритий розділ «Бухгалтерський та податковий облік», що містить «План рахунків бухгалтерського обліку». Варто відзначити, що у програмі наведені рахунки разом із аналітичними рахунками, які розроблює підприємство самостійно (рис. 2.14).

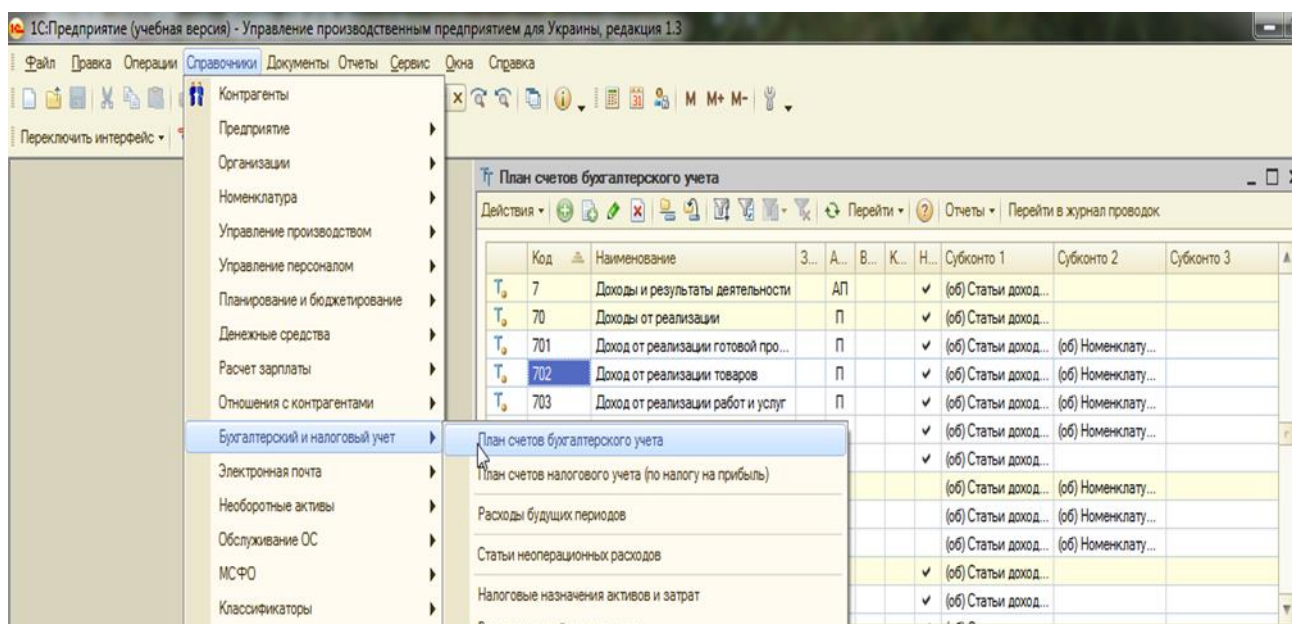

**Рис.2.14. Відображення субрахунку 702 «Дохід від реалізації товарів»
У програмі «1С:Підприємство »**

Джерело: сформовано автором

З метою відображення в обліку інформації щодо доходів, отриманих в результаті реалізації товарів, використовується розділ «Продаж», який дає можливість сформувати необхідні первинні документи.

Крім того, підприємство використовує ще такий програмний продукт, як «М.Е.Дос», що є досить зручним для покращення електронного документообігу, який використовується для оформлення документів, що передаються покупцям або контролюючим органам. Основна мета застосування даної програми - це подання звітності до податкових та соціальних органів.

До основних можливостей програми «М.Е.Дос» можна віднести:

- можливість формування електронного документообороту між торговельним підприємством та покупцями, замовниками чи контролюючими органами;

- перевірка та підпис сформованих документів з використанням кваліфікованого електронного підпису та печатки і подання Податкової декларації з ПДВ та Податкової декларації з податку на прибуток;

Оскільки облік доходів базовим підприємством здійснюється безпосередньо у програмі «1С:Бухгалтерія 8», тому перш ніж створити Податкову декларацію з ПДВ потрібно імпортувати з програми «М.Е.Дос» податкові накладні. Після цього вони будуть відображені в розділі «Облік ПДВ» у реєстрі податкових накладних (рис. 2.15).

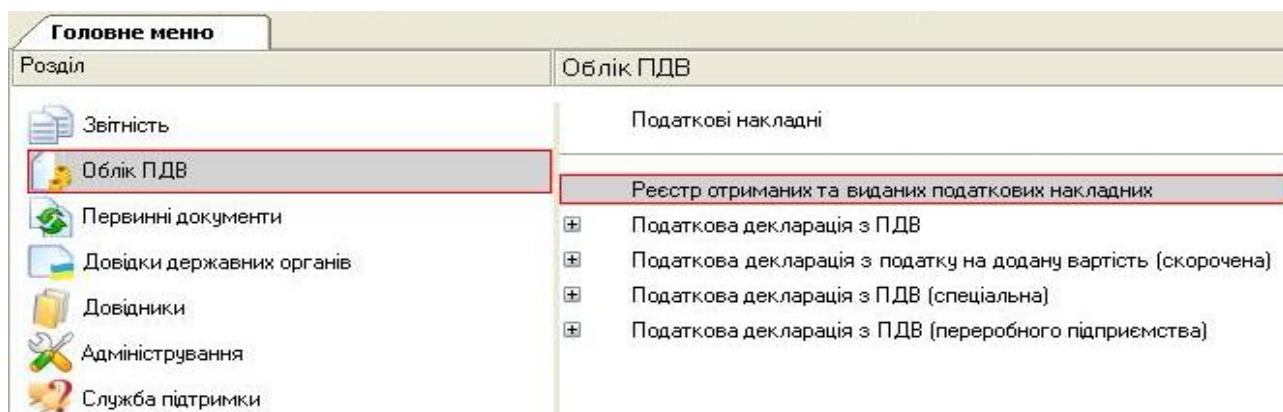

**Рис. 2.15. Приклад оформлення розділу «Облік ПДВ»
в програмі «М.Е.Дос»***

Джерело: сформовано автором

Крім того, базове підприємство використовує розділ «Звітність» при формуванні форм звітності (рис. 2.16).

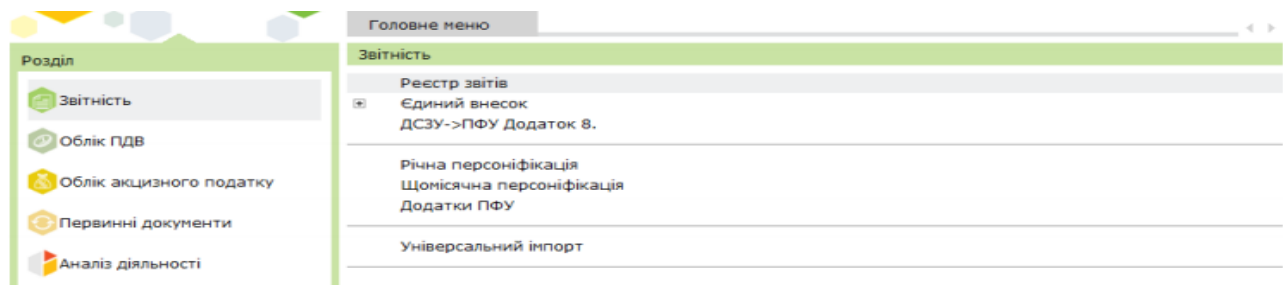

**Рис. 2.16. Модулі розділу «Звітність» у програмі «М.Е.Дос», які
використовує підприємство***

Джерело: сформовано автором

До основних модулів розділу «Звітність» входять:

1. «Реєстр звітів», основним призначенням якого є робота із формами документів усіх типів;
2. «Єдиний внесок», де відображаються суми ЄСВ, які в подальшому переносяться до відповідних звітів;
3. «Щомісячна персоніфікація», «Річна персоніфікація», а також «Додатки ПФУ» – це основні модулі, які дають можливість сформувати та подати звіти до соціальних фондів.

Таким чином, досліджуване підприємство максимально автоматизувало свою, використовуючи різні програмні продукти, які забезпечують:

- законність проведення операцій забезпечується використанням завжди актуальних форм бланків, які регулярно оновлюються відповідно до змін у законодавстві. Кожен документ набуває юридичної сили завдяки застосуванню кваліфікованого електронного підпису (КЕП) згідно з вимогами законодавства України;
- конфіденційність та безпеку шляхом передачі документів у зашифрованому форматі, що дозволяє отримати доступ до них лише визначеним адресатам. Крім того, існує можливість створення архіву в програмі, яка зберігає електронні документи протягом необхідного періоду часу;
- автоматизація та ефективність, які досягаються шляхом зменшення часу, який використовується на здійснення операцій та забезпечення можливості планування необхідних в електронному календарі.

Висновки до другого розділу

Таким чином, на досліджуваному підприємстві особливу увагу приділяють доходам від реалізації товарів, розглядаючи цей показник як ключовий елемент його діяльності.

Після аналізу облікової політики підприємства в цілому та щодо обліку доходів зокрема, можна зазначити, що всі процеси відповідають вимогам чинного законодавства. Первинні документи, які використовуються, мають всі необхідні реквізити, необхідні для їх юридичної сили та визнання як первинної документації. Для обліку доходів використовуються рахунки, які визначені у Плані рахунків, при цьому застосовуються додаткові аналітичні рахунки в межах існуючих субрахунків для обліку доходів від реалізації товарів.

Проте, з метою покращення організації роботи бухгалтерів досліджуваного підприємства, доцільно розробити графіки роботи тих бухгалтерів, які відповідають за реєстрацію операцій, пов'язаних з відображенням в обліку інформації про отримані доходи. Також рекомендовано розробити графіки руху первинних документів, починаючи з моменту їх формування і до передачі їх до архіву. Розробка таких графіків буде доцільною для: податкових накладних, договорів, виписок банку, товаро-транспортних накладних.

При дослідженні особливостей відображення в обліку інших доходів від операційної діяльності встановлено, що в обліковій політиці досліджуваного підприємства не у повній мірі розкрито організацію обліку операцій, пов'язаних з доходами, які отримує підприємство і які отримані від курсової різниці.

Не зважаючи на те, що підприємство в основному провадить операційну діяльність і не займається фінансовою чи іншими видами діяльності, в документі, який регламентує облікову політику, зазначені основні моменти, пов'язані з відображенням в обліку операцій, які характеризують й інші види діяльності.

РОЗДІЛ 3

СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Справляння податку на прибуток підприємств з юридичної особи, яка отримує доходи

Податки, які сплачуються до бюджетів різних рівнів, формують основну частину доходу держави. Оподаткування прибутку підприємства виступає одним із найефективніших інструментів регулювання економічних відносин між державою і суб'єктами господарювання та є важливим механізмом впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства. Це здійснюється шляхом визначення державою об'єктів оподаткування, ставок податків та встановлення методики їх розрахунку.

«Прямі податки - це обов'язкові фінансові внески, які платники (юридичні та фізичні особи) зобов'язані сплачувати безпосередньо до бюджету держави або місцевих бюджетів. Ці податки обчислюються на основі певного об'єкта оподаткування та встановлених ставок податкового законодавства» [26]. Основна особливість прямих податків полягає в тому, що вони сплачуються безпосередньо тими, хто має фінансові зобов'язання перед бюджетом, тобто платниками податків. Відзначимо, що Податковий кодекс визначає правила обчислення, сплати та звітності з прямих податків, а також встановлює визначення основних понять та об'єктів оподаткування для кожного конкретного податку. До прямих податків, які сплачує досліджуване підприємство належить податок на прибуток та ПДФО.

«Непрямі податки сплачуються кінцевим споживачем товарів у вигляді надбавки до основної ціни товару. Він є обов'язковим платежем та сплачуються платником опосередковано через цінові механізми» [26]. До непрямих податків, які сплачує базове підприємство, належить податок на додану вартість.

Досліджуване підприємство належить до середніх підприємств та перебуває на загальній системі оподаткування. Основним податком, який

сплачує підприємство, є податок на прибуток у розмірі 18% від суми отриманого доходу, яка залишається після вирахування усіх витрат, понесених підприємством. Основні податки, які сплачує базове підприємство, їх ставки та форми звітності, у яких узагальнюється інформація, наведені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Податки, які сплачує ТОВ «ТП «ФОРТТ»

Податок	Ставка податку	Форма звітності	Звітний період
Податок на прибуток	18% об'єктом оподаткування виступають прибутки підприємства	Декларація з податку на прибуток	Квартал, рік
ПДВ	20% (включений продавцем до ціни товарів та послуг)	Податкова декларація з ПДВ	Місяць, квартал
ПДФО	18%	Форма № 1ДФ	Квартал
ЄСВ	22%	Звіт з ЄСВ	Місяць
Військовий збір	1,5%	Розрахунок, додаток 4ДФ	Квартал

Джерело: складено автором

Необхідно відзначити, що при сплаті податків і зборів платниками яких є працівники, підприємство, перераховуючи їх до відповідного фонду чи до бюджету, виступає у ролі податкового агента.

Розглянемо загальні підходи до обчислення суми податків. Необхідно відзначити, що сума будь-якого податку обчислюється шляхом множення визначеної бази оподаткування на встановлену ставку податку. Загальний алгоритм обчислення податків наведений на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Алгоритм обчислення податків, які сплачує підприємство

Джерело: сформовано автором після опрацювання [26]

Основним податком, в основі розрахунку якого лежить отримуваний дохід, є податок на прибуток. Порядок нарахування податку на прибуток підприємств регулюється Податковим кодексом України [ПКУ]. Основні положення щодо оподаткування прибутку підприємств включають в себе декілька етапів, які наведені на рис. 3.2.

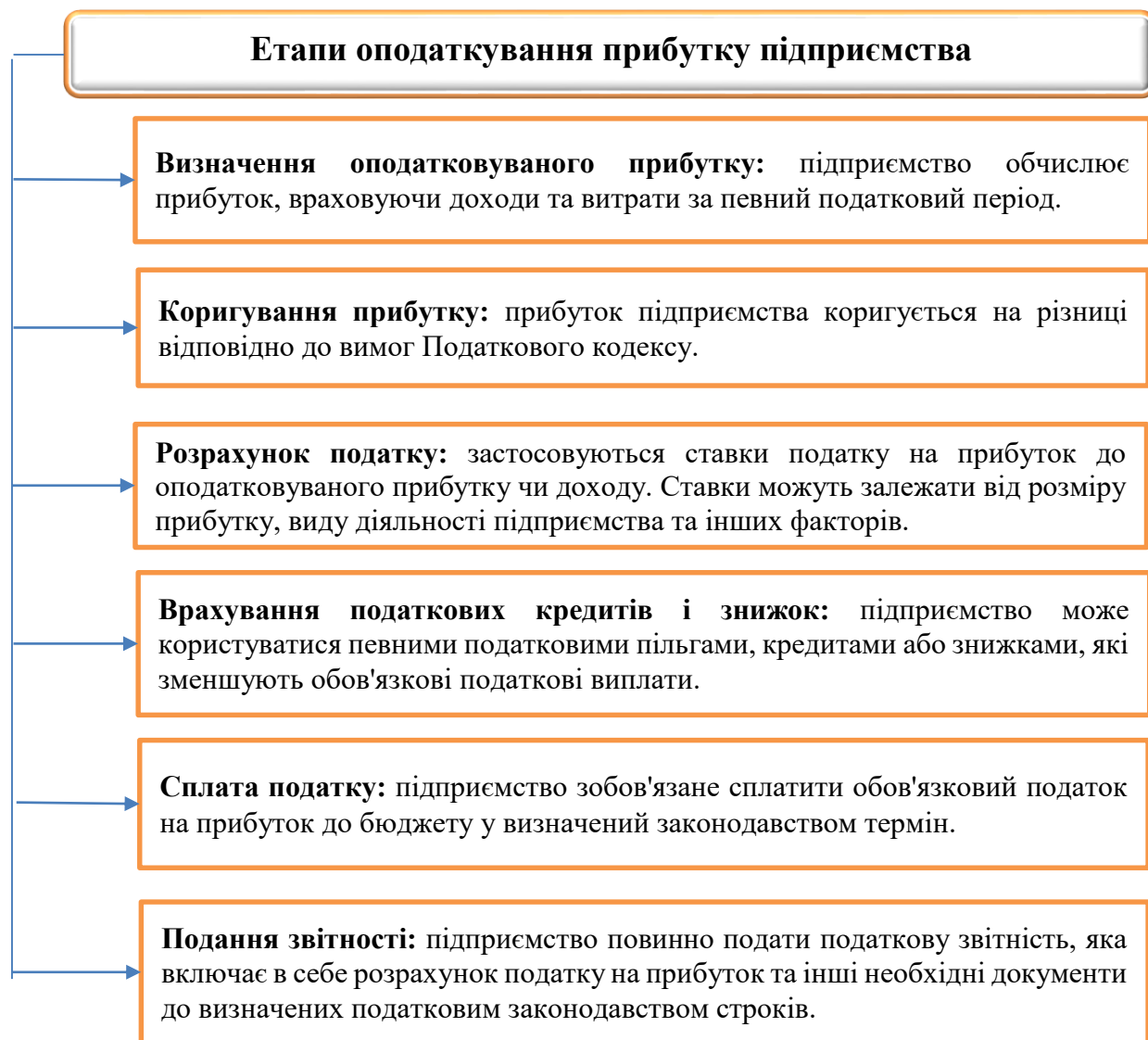

Рис. 3.2. Етапи оподаткування прибутку підприємства

Джерело: складено автором

Розглянемо основні елементи податку на прибуток, які наведені у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Основні елементи податку на прибуток

Ознака	Значення
Об'єкт оподаткування	Прибуток підприємства, отриманий ним в результаті здійснення господарської діяльності.
База оподаткування	Грошове вираження вартості об'єкту оподаткування
Ставка податку	18%
Порядок обчислення	Нараховується підприємством самостійно за встановленою ставкою
Звітний період	Квартал, півріччя, три квартали, рік

Джерело: Складено автором на основі [26]

Відповідно до інформації, наведеної в таблиці 3.2, об'єктом оподаткування даним податком є прибуток, отриманий підприємством в результаті здійснення своєї діяльності, який визначається шляхом коригування фінансового результату до оподаткування, зазначеного у фінансовій звітності підприємства, на різниці, які виникають відповідно до Податкового кодексу.

До податкових різниць відносять: «різниці, які виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів підприємства; різниці, які виникають при формуванні резервів (забезпечень); різниці, які виникають при здійсненні фінансових операцій» [26].

Різниці, які можуть виникати при нарахування амортизації необоротних активів, систематизовані та наведені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Різниці, що виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів

Фінансовий результат до оподаткування збільшується:	Фінансовий результат до оподаткування зменшується:
1	2
«На суму нарахованої амортизації основних засобів або нематеріальних активів відповідно до національних П(С)БО» [26].	«На суму розрахованої амортизації основних засобів або нематеріальних активів» [26].
«На суму уцінки та втрат від зменшення корисності основних засобів або нематеріальних активів, включених до витрат звітного періоду відповідно до національних П(С)БО» [26].	«На суму залишкової вартості окремого об'єкта основних засобів або нематеріальних активів, визначеної з урахуванням положень ст. 138 ПКУ, у разі ліквідації або продажу об'єкта» [26].

Продовження табл. 3.3

1	2
«На суму залишкової вартості окремого об'єкта основних засобів або нематеріальних активів, визначеної відповідно до національних П(С)БО» [26].	«На суму дооцінки та вигід від відновлення корисності основних засобів або нематеріальних активів в межах попереднього віднесених до витрат уцінки та втрат від зменшення корисності основних засобів або нематеріальних активів відповідно до національних П(С)БО» [26].

Джерело: складено автором на основі [26]

Досліджуване підприємство подає податкову декларацію з податку на прибуток до органів податкової служби у визначені терміни. Показники, зазначені у податковій декларації, повинні підтверджуватися первинним документами та співпадати з показниками, наведеними у формі №2 «Звіт про фінансові результати». Крім того, усі операції, які були узагальнені та відображені у податковій декларації, не повинні суперечити нормативно-правовим документам, які регулюють порядок складання звітності в цілому та наказу МФУ «Про затвердження форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємств», зокрема.

Декларація формується наростаючим підсумком і подається до податкових органів у встановлені терміни: «квартальна форма звітності – протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного періоду; та при річній – протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного періоду» [26].

Отже, оподаткування доходів підприємства є одним з найефективніших видів інструментів регулювання економічних відносин між державою та суб'єктами господарювання, та значним важелем впливу на його фінансово-господарську діяльність.

3.2. Інформаційна система та методика аналізу структури і динаміки доходів підприємства та шляхи їх удосконалення

Наразі, надзвичайної актуальності набуває формування економічної стратегії розвитку підприємства шляхом пошуку резервів підвищення ефективності виробництва, системного та глибокого дослідження факторів, які мають вплив на результати діяльності підприємства, їх оцінки та вивчення з метою прийняття ефективних управлінських рішень. Усе це досягається у результаті проведення аналітичної роботи. Підходи різних науковців до проведення аналізу наведені у дод. В 1.

У результаті дослідження було встановлено, що весь процес управління діяльністю підприємства ТОВ «ТП «ФОРТТ» поділяється на три етапи (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Етапи управління діяльністю ТОВ «ТП «ФОРТТ»

Джерело: сформовано автором

Як видно з рис. 3.3 економічний аналіз, який забезпечує проведення аналітичної роботи, посідає проміжне місце.

«Інформаційне забезпечення економічного аналізу містить у своєму складі інформаційну базу та процеси перетворення даних. Під інформаційною базою розуміється сукупність впорядкованих даних, які використовуються в процесі проведення аналізу. Якість інформаційної бази визначає об'єктивність та достовірність економічного аналізу. Основна вимога до інформації – корисність для користувачів, правдивість, неупередженість, достовірність, об'єктивність, правдивість, неупередженість, достовірність, об'єктивність, зрозумілість та доречність» [12].

Складові процесу проведення аналітичної роботи щодо доходів підприємства можна представити у вигляді схемою, наведеної на рис. 3.4.

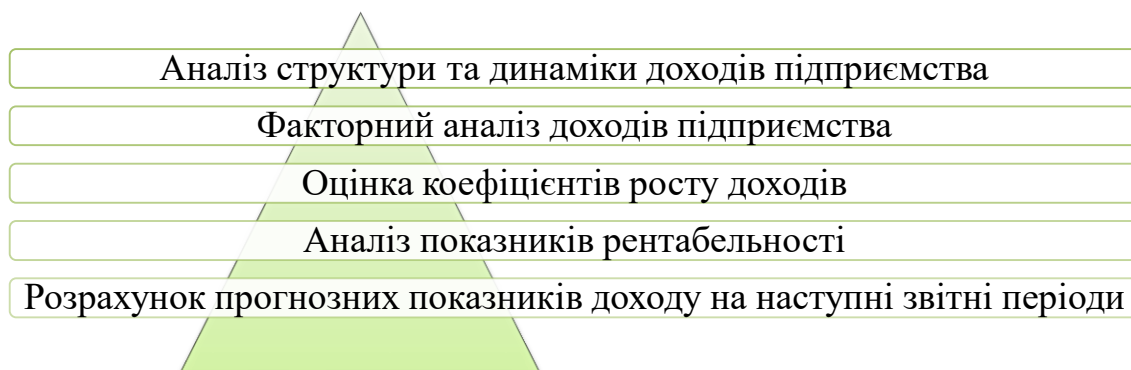

Рис. 3.4. Складові процесу проведення аналізу доходів підприємства

Джерело: [12]

Система аналізу економічних показників доходів підприємства включає як абсолютні вартісні показники (зокрема доходи підприємства, собівартість реалізації, рентабельність продажів, активи, капітал і зобов'язання), так і відносні показники, такі як динаміка доходів та показники інтенсивності процесів (коефіцієнти доходності та рентабельності).

Облікова інформація формується відповідно до потреб користувачів. Тож ведення бухгалтерського обліку та економічного аналізу повинно відповідати наступним принципам (рис.3.5):

Рис. 3.5 Принципи, відповідно до яких відбувається формування облікової інформації щодо доходів підприємства

Джерело: складено автором на основі матеріалу [27]

Оцінка доходів від реалізації товарів передбачає отримання повної інформації про суму доходів з метою прийняття управлінських рішень щодо їх

оптимізації. З цією метою можуть використовуватися такі види аналізу, як: оперативний, перспективний та ретроспективний.

Для вивчення динаміки доходів підприємства ТОВ «ТП «ФОРТТ» рекомендується проводити порівняльний аналіз відносно темпів інфляції, показників витрат і змін в обсягах діяльності підприємства. Аналіз структури доходів дозволяє оцінити значущість окремих складових та категорій доходів, що допомагає визначити рентабельність конкретних видів продукції. Такий підхід дозволяє виявити найбільш прибуткові товарні групи та здійснювати стратегічне управління виробництвом та продажами.

Основним джерелом інформації для проведення аналізу структури та оцінки доходів підприємства є дані форми №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за 2021 та 2022 роки. З метою проведення аналізу структури та динаміки доходів базового підприємства використовується вертикальний і горизонтальний аналіз.

Горизонтальний аналіз здійснюється шляхом порівняння показників за звітний період із показниками попереднього звітного періоду.

Вертикальний аналіз, натомість, дозволяє розкрити структуру підсумкових фінансових показників, визначаючи вплив кожного структурного елементу на загальний результат. При аналізі доходів ТОВ «ТП «ФОРТТ» були використані показники доходу від реалізації товарів, доходи від операційної діяльності, дохід від участі в капіталі, фінансові доходи та інші доходи. Динаміку та структуру доходів за 2021-2022 роки для ТОВ «ТП «ФОРТТ» представлено в таблицях 3.4 і 3.5.

Таблиця 3.4.

**Аналіз динаміки та структури доходів «ТП «ФОРТТ»»
за 2021-2022 роки**

Показники	Роки				Відхилення		Темп росту,%
	2021		2022				
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	
Чистий дохід (виручка) від реалізації товарів, виконання робіт, надання послуг	677922,8	99,75	647612,6	99,89	-30310,2	99,75	95,53%
Інші операційні доходи	1732,05	0,25	737,1	0,11	-994,95	0,25	42,56%
Усього доходів	679654,8	100,00	648349,7	100,00	-31305,1	100	95,39%

Джерело: складено та розраховано автором на основі фінансової звітності ТОВ «ТП «ФОРТТ»»

У результаті проведеного аналізу структури доходів за період 2021-2022 років можна зробити висновки, що основну частку доходів підприємства ТОВ «ТП «ФОРТТ»» складає чистий дохід від реалізації товарів, надання послуг та виконання робіт. При цьому в динаміці його частка у 2022 році, порівняно з 2021 роком, зменшилася на 30310,2 тис. грн. На це мала безпосередній вплив складна економічна ситуація, яка виникла у зв'язку з початком повномасштабного вторгнення рф в Україну.

На відміну від доходу, отриманого в результаті реалізації товарів, надання послуг і виконання робіт, інші доходи від операційної діяльності мають незначний вплив на фінансовий результат, оскільки їх частка в загальній сумі доходів складає менше 1%.

ТОВ «ТП «ФОРТТ»» крім доходу від реалізації також у 2022 році отримало інші операційні доходи до яких належать:

- дохід від операційних курсових різниць;
- дохід від реалізації оборотних активів;
- одержані штрафи, пені, неустойки.

Отже, структура доходів досліджуваного підприємства досить проста: основну їх частину складають доходи від реалізації товарів, виконання робіт, надання послуг. Враховуючи, що у 2022 році відбулось зменшення доходу на 5% порівняно з 2021 роком, підприємству доцільно спрямувати ресурси для зростання доходів саме від операційної діяльності.

Управління господарською діяльністю підприємства залежить від комплексу взаємопов'язаних факторів організаційного, економічного і технічного характеру. У економічних дослідженнях термін "фактори" вказує на умови і причини, які визначають можливості здійснення господарських процесів. Ці фактори взаємодіють між собою, впливаючи на фінансовий результат підприємства в різних аспектах: деякі з них мають позитивний вплив, інші - негативний. Їх взаємозв'язок може призводити до того, що негативні впливи одних факторів компенсуються позитивним впливом інших. В ході аналізу виявляється і змінюється вплив кожного фактору на досліджувані показники, визначаються причини їх виникнення, а також взаємозв'язок та взаємозалежність між аналізованими показниками.

Оскільки дохід, який підприємство отримує в результаті реалізації товарів, надання послуг та виконання робіт, є основним показником, який має значний вплив на фінансовий результат, то доцільно різнобічно його дослідити.

До зовнішніх факторів, які мають значний вплив на формування фінансового результату підприємства, належать: «державне регулювання цін в сучасних умовах на товари, які входять до споживчого кошика; політика держави по формуванню доходів; державне регулювання переліку та розміру податків, що формують ціни закупівлі та реалізації, і відповідно визначають рівень цін» [26].

До внутрішніх факторів впливу можна віднести: розташування підприємства та його складів; доступ до споживачів - це впливає на швидкість

зміни попиту в процесі поставки нових товарів; інфраструктура міста. Так, наявність розвиненої транспортної системи, забезпеченість потреб у телекомунікаціях сприяють зростанню доходів; наявність стратегій діяльності підприємства на споживчому ринку, ефективність асортиментної, маркетингової та цінової політики.

З метою визначення впливу факторів на формування фінансового результату проведемо факторний аналіз із застосуванням прийому елімінування. Суть даного прийому полягає у виключенні впливу на величину результативного показника усіх чинників крім одного. Основними із способів методу елімінування є: спосіб відносних різниць, спосіб ланцюгових підстановок, індексний спосіб та спосіб абсолютних різниць. Скористаємося методом ланцюгових підстановок, суть якого «полягає у визначенні впливу окремих факторів на зміну величини результативного показника за допомогою поступової заміни планової величини кожного факторного показника у факторній моделі на його фактичну величину. З цією метою визначають низку умовних величин результативного показника, які враховують зміну одного, потім двох, трьох, факторів, припускаючи, що інші фактори є незмінними. Порівняння величини результативного показника до та після заміни рівня того чи того показника нейтралізує (елімінує) вплив усіх інших факторів, крім одного, та уможливорює визначення впливу останнього на приріст результативного показника. При цьому передовсім підлягають заміні кількісні параметри, далі структурні, в останню чергу якісні. Якщо у формулі міститься багато кількісних, структурних або якісних показників, послідовність заміни залежить від оцінки того, які з них є основними, а які похідними, які первинні, а які — вторинні» [12, с. 54].

З метою проведення детального аналізу впливу факторів на отриманий фінансовий результат ТОВ «ТП «ФОРТТ» необхідно побудувати факторну модель на основі даних, представлених у таблиці 1 даної роботи.

Скориставшись методом ланцюгових підстановок побудуємо факторну модель базового 2021 року, яка матиме вигляд:

$\Phi P_0 = \text{ЧД}_0 - \text{СВ}_0 + \text{ІОД}_0 - \text{АВ}_0 - \text{ВЗ}_0 - \text{ІОВ}_0 - \text{ФВ}_0 - \text{ВПП}_0$, а факторна модель звітного періоду 2022 року буде виглядати:

$$\Phi P_1 = \text{ЧД}_1 - \text{СВ}_1 + \text{ІОД}_1 - \text{АВ}_1 - \text{ВЗ}_1 - \text{ІОВ}_1 - \text{ФВ}_1 - \text{ВПП}_1, \quad (3.1)$$

де $\Phi P_{0(1)}$ - фінансовий результат 2021 (2022)р.;

$\text{ЧД}_{0(1)}$ - чистий дохід від реалізації 2021 (2022)р.;

$\text{СВ}_{0(1)}$ - собівартість реалізованої продукції 2021 (2022)р.;

$\text{ІОД}_{0(1)}$ - інші операційні доходи 2021 (2022)р.;

$\text{АВ}_{0(1)}$ - адміністративні витрати 2021 (2022)р.;

$\text{ВЗ}_{0(1)}$ - витрати на збут 2021 (2022)р.;

$\text{ІОВ}_{0(1)}$ - інші операційні витрати 2021 (2022)р.;

$\text{ФВ}_{0(1)}$ - фінансові витрати 2021 (2022)р.;

$\text{ВПП}_{0(1)}$ - витрати з податку на прибуток 2021 (2022)р.

Відповідно до наведених моделей розрахуємо вплив визначених факторів на формування фінансового результату:

$$\begin{aligned} \Phi P_0 &= \text{ЧД}_0 - \text{СВ}_0 + \text{ІОД}_0 - \text{АВ}_0 - \text{ВЗ}_0 - \text{ІОВ}_0 - \text{ФВ}_0 - \text{ВПП}_0 = \\ &= 677923 - 596507 + 1732 - 10627 - 22331 - 4614 - 0 - 8204 = 37371 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \Phi P_{01} &= \text{ЧД}_1 - \text{СВ}_0 + \text{ІОД}_0 - \text{АВ}_0 - \text{ВЗ}_0 - \text{ІОВ}_0 - \text{ФВ}_0 - \text{ВПП}_0 = \\ &= 647613 - 596507 + 1732 - 10627 - 22332 - 4614 - 0 - 8204 = 7061 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

Вплив чистого доходу від реалізації товарів, робіт, послуг на фінансовий визначається як різниця між фінансовим результатом за 2021 рік та фінансовим результатом з урахуванням зміни чистого доходу від реалізації на показник 2022 року. Сам розрахунок матиме вигляд: $\Delta \text{ЧД} = \Phi P_{01} - \Phi P_0 = 7061 - 37371 = -30310$ тис. грн.

Тобто, це означає, що при зміні чистого доходу від реалізації товарів, робіт, послуг та незмінності інших доходів і витрат, фінансовий результат зменшиться на 30310 тис. грн.

Далі розрахуємо вплив на фінансові результати інших факторів, таких як собівартість реалізації, суми адміністративних витрат і витрат на збут і т.д. Розрахунки систематизуємо в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Розрахунок впливу факторів на формування фінансового результату

ТОВ «ТП «ФОРТТ»

Вплив факторів на фінансовий результат										
Чистий дохід від реалізації	Собівартість реалізованої	Інші операційні доходи	Адміністративні витрати	Витрати на збут	Інші операційні витрати	Фінансові витрати	Витрати з податку на прибуток	Фінансовий результат	Фактор впливу	Розрахунок
677923	596507	1732	10627	22332	4614	0	8204	37371	-	-
647613	596507	1732	10627	22332	4614	0	8204	7061	Чистий дохід від реалізації	-30310
647613	573469	1732	10627	22332	4614	0	8204	30099	Собівартість реалізованої продукції	-23038
647613	573469	737	10627	22332	4614	0	8204	29104	Інші операційні доходи	-995
647613	573469	737	11856	22332	4614	0	8204	27875	Адміністративні витрати	+1229
647613	573469	737	11856	20858	4614	0	8204	29349	Витрати на збут	-1474
647613	573469	737	11856	20858	4583	0	8204	29380	Інші операційні витрати	-31
647613	573469	737	11856	20858	4583	1521	8204	27859	Фінансові витрати	-1521
647613	573469	737	11856	20858	4583	1521	6499	29564	Витрати з податку на прибуток	-1705

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності досліджуваного підприємства за 2021 – 2022 роки.

Проаналізувавши дані табл. 3.5 та дослідивши вплив, наведених у ній, основних факторів, можна зробити висновок, що найбільш вагомим є вплив на формування фінансового результату суми чистого доходу від реалізації та собівартості реалізації. Оскільки, зменшення вказаних показників призвело до

зменшення прибутку на 23038 тис. грн. Погіршення політичної ситуації у 2022 році вплинуло на зменшення й суми інших операційних доходів на 57%.

На фоні зниження усіх показників спостерігається зростання суми адміністративних витрат. Це пов'язано з відновленням приміщення офісу, пошкодженого внаслідок падіння уламків ракети. З цією метою підприємством було взято короткостроковий кредит, що збільшило суму фінансових витрат у 2022 році, порівняно з 2021 роком.

Безумовно, сума прибутку, отримана підприємством у звітному періоді, є дуже важливим показником. Проте, вони не можуть у повній мірі характеризувати рівень ефективності господарювання, оскільки за однакових умов підприємство, яке володіє більшим капіталом, ефективніше використовує свої ресурси, що дає йому можливість виготовляти, а, відповідно, й реалізовувати більше продукції, виконувати роботи та надавати послуги, у кінцевому результаті і отримає більшу суму прибутку. Тому, на нашу думку, з метою визначення рівня ефективності роботи підприємства доцільно розрахувати коефіцієнт чистої рентабельності продажу. Показник рентабельності характеризує «достатність (недостатність) прибутку порівняно з іншими окремими величинами, що впливають на виробництво, реалізацію і взагалі на фінансово-господарську діяльність підприємства. При визначенні показника рентабельності прибуток співвідноситься з чинниками, що мають найзначніший вплив на його отримання. Одним із таких чинників є витрати. Адже від того які будуть понесені витрати залежить величина прибутку, який закладений у ціні реалізації товарів разом з компенсацією завданих витрат. Рентабельність продукції розраховується як відношення операційного прибутку від реалізації (робіт, послуг) до витрат на її виробництво та збут і характеризує прибутковість господарської діяльності підприємства від основної діяльності» [12, С. 315].

Отже, значення коефіцієнту чистої рентабельності продажу відображає величину чистого прибутку, отриманого підприємством, який формується з 1 грн реалізованих товарів. Крім того, аналітики досить часто використовують

значення даного показника з метою прогнозування чистого прибутку на той випадок, якщо зросте рівень збуту. Для розрахунків скористаємося даними форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» (див. дод. А.1, див. дод. А.2).

$$R_{\text{ч}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід від реалізації}} * 100\% \quad (3.2)$$

$$R_{\text{ч}}(2021) = \frac{37371}{677923} * 100\% = 5,51$$

$$R_{\text{ч}}(2022) = \frac{29564}{647613} * 100\% = 4,57$$

Проаналізувавши отримані дані, видно, що на кінець 2022 року, порівняно з 2021 роком коефіцієнт зменшився на 0,94 та становить 4,57. Таким чином, якщо у 2021 році кожна гривня, отримана в результаті продажу приносила підприємству 5,51 коп. чистого прибутку, то у 2022 році – лише 4,57, тобто на 17,06% менше. Зниження коефіцієнта чистої рентабельності продажу характеризує зниження ефективності діяльності ТОВ «ТП «ФОРТТ» протягом останнього року.

Також варто відзначити, що рівень ефективності роботи та динаміку розвитку підприємства при нестабільній ситуації на ринку може характеризувати його ділова активність. «Ділова активність - це комплексна характеристика, яка відображає зусилля підприємства, спрямовані на забезпечення динамічності розвитку і досягнення поставлених цілей у різних напрямках діяльності. Основними цілями оцінки та аналізу ділової активності підприємств є здійснення ефективних управлінських рішень з метою забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності за умов ринкового середовища» [48]. Систему показників, які характеризують ділову активність. Основні показники кількісного виміру ділової активності досліджуваного підприємства наведено в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Показники кількісного виміру ділової активності ТОВ «ТП «ФОРТТ»

Джерело: складено на основі [35]

Показники динаміки кількісних змін	Показники ефективності використання ресурсів і капіталу
1. Обсяг реалізації товарів, послуг, робіт 2. Обсяг валового доходу 3. Сума отриманого чистого прибутку 4. Вартість основних засобів підприємства 6. Кількість працівників на підприємстві 7. Приріст валюти балансу 8. Приріст власного капіталу	1. Рентабельність вкладеного капіталу 3. Рентабельність продажу товарів 4. Продуктивність праці працівників підприємства 5. Середня заробітна плата працівників 6. Матеріаломісткість продукції 7. Фондовіддача основних засобів 8. Граничний рівень витрат підприємства

З метою покращення існуючої ситуації на підприємстві та для підвищення рівня ефективності роботи підприємства, можна порекомендувати:

- переглянути структуру витрат при реалізації товарів покупцю, до яких належать витрати на зберігання та транспортування товарів;
- пошук можливостей закуповувати товари у постачальника за нижчою ціною, з метою зниження собівартості реалізації собівартість товарів для реалізації.

Для зростання активності та прибутковості підприємства необхідно приділити увагу не лише одному аспекту, а використовувати комплексний підхід, зокрема:

- визначення чіткої мети та стратегії розвитку підприємства, з конкретизацією конкретних цілей;
- вивчення факторів, які можуть впливати на результати діяльності підприємства, включаючи здобуття прибутку;
- проведення аналітичної роботи усіх сфер діяльності підприємства з метою пошуку резервів підприємства;
- здійснення контролю за усіма ланками підприємства, з метою уникнення або виправлення помилок чи нівелювання негативних наслідків невірних дій працівників.

Формування фінансової стратегії ТОВ «ТП «ФОРТТ» базується на системі заходів:

- стратегія цінової політики;
- стратегія ефективного управління персоналом;
- стратегія зростання рівня доходів підприємства;
- оптимізація розподілу прибутку.

Як було зазначено, однією із складових фінансової стратегії розвитку підприємства є стратегія зростання рівня доходів, оскільки від ефективності цієї стратегії залежить сума доходу, отриманого підприємством, який у майбутньому забезпечить покриття усіх його витрат та є необхідною умовою для можливості діяльності будь-якого підприємства. Серед основних можливостей, які збільшують суму доходів досліджуваного підприємства є збільшення обсягу реалізованих товарів та перегляд підходу щодо формування цін. У таблиці 3.7 систематизовані управлінські рішення, які, на нашу думку, допоможуть підприємству покращити результативність його діяльності.

Таблиця 3.7

**Управлінські рішення для покращення результативності діяльності
ТОВ «ТП «ФОРТТ»**

Резерви, які забезпечать збільшення суми доходів	Управлінські рішення	Напрями реалізації управлінських рішень
1	2	3
Збільшення обсягу реалізації товарів	Розробка маркетингової стратегії	Розробка реклами товарів, реалізацією яких займається товариство; Розгляд можливості продажу товарів у кредит або з відстрочкою платежу;
	Вихід на нові ринки збуту	Експорт товарів Участь в тендерах та аукціонах Відкриття нових точок реалізації товарів (магазинів, торговельних майданчиків.

Продовження табл. 3.7

Збільшення суми інших операційних доходів	Продаж надлишків товарів, які зберігаються на складах підприємства Реалізація основних засобів та нематеріальних активів, які не задіяні в роботі товариства Здача в оренду основних засобів, які не використовуються у роботі підприємства Забезпечення погашення дебіторської заборгованості
---	---

Джерело: розроблено та систематизовано автором

Крім того, з метою здійснення перевірки діяльності підприємства та своєчасного виявлення недоліків у роботі бухгалтерської служби, можна рекомендувати підприємству створити відділ внутрішнього контролю. Основні завдання відділу внутрішнього контролю наведені у дод. В 2.

Таким чином, з метою підвищення рівня прибутковості досліджуваного підприємства доцільно проаналізувати усі фактори впливу на нього, зокрема:

- з метою підвищення ефективності реалізації товарів, спочатку слід провести аналіз та оптимізувати процес отримання товарів споживачами, забезпечуючи їм максимально зручні умови. Також необхідно прискорити обіг товарів та зменшити обсяг запасів, які не використовуються підприємством.

- оптимізувати цінову політику підприємства;

- розглянути та вдосконалити умови укладених договорів, додаючи положення, які сприятимуть формуванню більш вигірної позиції підприємства та призведуть до зменшення кількості таких покупців та замовників, які не дотримуються умов договору, зокрема щодо оплати отриманих та замовлених товарів. Це можливо шляхом встановлення більш жорстких наслідків за невиконання визначених умов. Важливо, щоб такі зміни сприяли створенню умов, за яких покупцям буде вигідніше співпрацювати з даним підприємством, ніж з його конкурентами.

- провести підвищення кваліфікації працівників, розробити ряд заходів для покращення емоційного клімату в колективі та матеріального стимулювання працівників;

- розробити більш ефективну маркетингову стратегію, залучаючи професіоналів або компанії, що спеціалізуються на цьому питанні;
- максимально використати не задіяні у роботі підприємства певні активи, продавши їх або здавши в оренду для отримання додаткового доходу;
- розробити стратегію для виходу на нові ринки збуту, як в Україні, так і за її межами.

Висновки до третього розділу

Частка доходу від операційної діяльності в загальній сумі доходів, які отримує ТОВ «ТП «ФОРТТ», значна.

У результаті проведеного дослідження, з метою збільшення доходу від реалізації, підприємству запропоновано: брати участь у тендерах на постачання товарів; зменшити собівартість реалізованих товарів або знизити витрати, пов'язані з їх реалізацією; покращити роботу відділу маркетингу; дослідити та проаналізувати ринки збуту з метою обрання оптимального варіанту.

Також після того, як було проаналізовано основні показники та фактори, які мають вплив на доходи підприємства та після розрахунку рентабельності, можна зробити висновок, що рентабельність компанії зменшилась у результаті впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. З метою підвищення даного показника рекомендовано товариству використовувати як внутрішні можливості підвищення ефективності, так і знаходити можливість пристосовуватися до зовнішніх факторів.

Внутрішніми факторами, виявлення яких дає можливість підвищити рентабельність, є врахування організаційно-управлінських, матеріально-технічних, фінансових та кадрових чинників.

Щодо зовнішніх факторів, то до них відносяться ринкові та зовнішньоекономічні чинники. Ефективне управління впливами цих факторів та їх злагоджене поєднання в ретельно розробленій стратегії дозволять досягти

максимального показника ефективності функціонування підприємства. Крім того, з метою здійснення перевірки діяльності підприємства та своєчасного виявлення недоліків у роботі бухгалтерської служби, рекомендовано ТОВ «ТП «ФОРТТ» створити відділ внутрішнього контролю.

ВИСНОВКИ

Головною метою функціонування будь-якого підприємства у сучасних умовах є забезпечення власного функціонування на конкурентному ринку та досягнення максимального фінансового результату за умови мінімізації витрат. Саме тому аналіз доходів від реалізації товарів чи послуг та їх вплив на фінансовий стан є надзвичайно важливим питанням. Часто терміни "дохід" та "прибуток" використовують як синоніми, але насправді це різні поняття.

При дослідженні економічної сутності терміну «дохід» було виокремлено два підходи; економічний та бухгалтерський. До науковців, які вивчали доходи крізь призму економічного підходу, належать: О.Г. Грищенко, А. Загородній, Т.О. Примак та інші. Вони розглядають дохід як цінності (грошові або матеріальні), які отримані в результаті здійснення виробничої, посередницької, комерційної або іншої діяльності. Інше трактування доходу представниками даного підходу зводиться до того, що доходи - це виторг підприємства, який воно отримує в результаті реалізації продукції, надання послуг або виконання робіт до складу якого не враховується податок на додану вартість та акцизний податок. Також представники економічного підходу розглядали дохід як виручку від реалізації продукції (робіт, послуг) за мінусом матеріальних витрат, понесених при їх виготовленні. Бухгалтерський підхід до терміну «дохід» полягає у ототожненні доходу з економічною вигодою. Такий же зміст цієї економічної категорії визначено і в Міжнародному стандарті фінансової звітності 18 «Дохід. Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» під доходом розуміють як «збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників) за звітний період» [17].

Основними нормативно-правовими актами, які регулюють облік доходів та їх оподаткування є: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податковий Кодекс, національні та міжнародні стандарти.

Щодо класифікації доходів, то в результаті проведеного дослідження було встановлено, що науковці, як правило, пропонують класифікувати доходи за загальними ознаками, проте такий підхід не завжди дає можливість врахувати специфіку діяльності підприємства. Тому, враховуючи особливості роботи торговельних підприємств, запропоновано виокремити наступні класифікаційні ознаки доходів: за факторами впливу; за регулярністю отримання доходу та формою розрахунку за реалізовані товари; доходи, отримані з використанням торговельної знижки, клубних карт, подарункових сертифікатів і від реалізації акційних товарів; за визнанням (планові, фактичні); за центрами відповідальності (або центрами доходів); за ступенем суттєвості (суттєві, несуттєві); за формою здійснення торгівлі; за видами реалізації товарів та від реалізації новинок.

Запропоновані додаткові класифікаційні ознаки забезпечать отримання інформації, необхідної для проведення аналізу і прогнозування суми доходів, які підприємство може отримати в майбутньому, та для прийняття ефективних управлінських рішень щодо діяльності торговельного підприємства.

ТОВ «ТП «ФОРТТ» аналізує отримані доходи у розрізі видів діяльності, які воно здійснює. Згідно структури, у загальній сумі доходів 99% складає дохід від реалізації. Така структура спостерігається протягом усього періоду, який аналізувався. Оскільки доходи від операційної діяльності складають 99% всіх доходів то, відповідно, чистий фінансовий результат суттєво залежить від обсягу реалізації товарів.

Проаналізувавши основні норми облікової політики досліджуваного товариства з цього питання, організацію обліку доходів, можна зробити висновок, що все відповідає нормам чинного законодавства. Також після вивчення організації обліку доходів товариства, необхідно зазначити, що у всіх первинних документах вказані необхідні реквізити, що свідчить про те, що дані документи мають статус юридичного документа. Для відображення в обліку інформації щодо доходів базове підприємство використовує рахунки, зазначені

у Плані рахунків, але із уточненням шляхом відкриття додаткових аналітичних рахунків у межах існуючих субрахунків.

З метою систематизації роботи працівників бухгалтерської служби запропоновано розробити графіки роботи бухгалтерів, які відповідають за реєстрацію операцій, пов'язаних з відображенням суми отримання доходів. Також рекомендовано сформувати графіки руху первинних документів від моменту їх складання до моменту передачі їх до архіву. При цьому обов'язково необхідно визначити відповідальних осіб для кожного етапу руху документу. Розробка таких графіків буде доцільною для таких документів, як видаткові накладні, податкові накладні, рахунки-фактури, договори, виписки банку, товарно-транспортні накладні і т.д.

При вивченні порядку відображення в обліку інших доходів від операційної діяльності було встановлено, що в обліковій політиці ТОВ «ТП «ФОРТТ» не приділено належної уваги питанню організації обліку операцій, які пов'язані з отриманням доходів в результаті виникнення курсових різниць.

Не зважаючи на те, що підприємство не проводить фінансової діяльності, в документі, який регламентує облікову політику, розкрито основні моменти обліку операцій щодо всіх видів діяльності.

Головним показником, який характеризує рівень ефективності здійснення підприємницької діяльності ТОВ «ТП «ФОРТТ», є рентабельність. В результаті проведених розрахунків встановлено її зменшення під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів.

Для підвищення даного показника роботи підприємству рекомендовано використовувати як наявні на підприємстві внутрішні резерви, так і пристосовувати до зовнішніх впливів. Серед внутрішніх факторів підвищення рентабельності виділено організаційно-управлінські, матеріально-технічні, кадрові та фінансові чинники. До зовнішніх чинників можна віднести зовнішньоекономічні та ринкові. Ефективне управління впливом цих факторів та їх розумне поєднання в ретельно розробленій стратегії дозволять досягти максимального показника ефективності функціонування підприємства.

З метою здійснення перевірки діяльності підприємства та своєчасного виявлення недоліків у роботі бухгалтерської служби рекомендовано ТОВ «ТП «ФОРТТ» створити відділ внутрішнього контролю.

З метою підвищення прибутковості досліджуваного товариства запропоновано проаналізувати всі фактори, які впливають на отримання доходів:

- з метою підвищення ефективності реалізації товарів спочатку слід провести аналіз та оптимізувати процес отримання товарів споживачами, забезпечуючи їм максимально зручні умови. Також необхідно прискорити обіг товарів та зменшити обсяг запасів, які не використовуються підприємством;

- оптимізувати цінову політику підприємства;

- розглянути та вдосконалити умови укладених договорів, додаючи положення, які сприятимуть формуванню більш вигірної позиції підприємства та призведуть до зменшення кількості таких покупців та замовників, які не дотримуються умов договору, зокрема щодо оплати отриманих та замовлених товарів. Це можливо шляхом встановлення більш жорстких наслідків за невиконання визначених умов. Важливо, щоб такі зміни сприяли створенню умов, за яких покупцям буде вигірніше співпрацювати з даним підприємством, ніж з його конкурентами;

- провести підвищення кваліфікації працівників, розробити ряд заходів для покращення емоційного клімату в колективі та матеріального стимулювання працівників;

- розробити більш ефективну маркетингову стратегію, залучаючи професіоналів або компанії, що спеціалізуються на цьому питанні;

- максимально використати не задіяні у роботі підприємства певні активи, продавши їх або здавши в оренду для отримання додаткового доходу;

- розробити стратегію для виходу на нові ринки збуту як в Україні, так і за її межами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Блонська В.І., Сподарик – Львівська О.М. Стратегія управління доходами торговельного підприємства в умовах розвитку ринкових відносин. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/strategiya-upravlinnya-dohodami-torgovelnogo-pidpriemstva-v-umovah-rozvitku-rinkovih-vidnosin/viewer> (дата звернення: 13.11.2023 р.).
2. Гавришин А.Є., Сидорченко Т.Ф. Резерви зростання доходу підприємства від операційної діяльності. Журнал. Економіка та управління підприємством. Випуск 23. 2018. URL: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/59.pdf>. (дата звернення: 09.11.2023 р.).
3. Господарський Кодекс України: затв. ВРУ від 23 листопада 2018 року № 2628. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 5.12.2023).
4. Гуріна Н.В., Гурін Д.П. Доходи торговельних підприємств: проблемні аспекти сутності та класифікації для потреб управління. *Український економічний часопис*, №3. 2023. URL: <https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/economy/issue/archive>.
5. Гурін Д.П. Особливості класифікації доходів підприємства відповідно до НП(С)БО 15 «Дохід» та МСФЗ (IFRS) 15 «Доходи за договорами з клієнтами. Матеріали VII Всеукраїнської студентської науково-практичної онлайн-конференції «Облік, оподаткування, контроль та аналіз: виклики та загрози в умовах воєнного стану». м. Київ, 22 березня 2023 р. С. 54 – 55.
6. Гурін Д.П. Особливості облікової політики підприємства щодо доходів. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених «Стратегічні орієнтири сталого розвитку в Україні та світі». м. Чернігів, 21 квітня 2023 р., С. 172 – 173.

7. Загородній А.Г., Вознюк Г. Л., Партин Г. О., Князь С. В. Торгівельна, маркетингова та рекламна діяльність : термінологічний словник. Львів : ТзОВ «Видавнича фірма «Афіша», 2019. 413 с.

8. Занько Б. Курсові різниці: бухгалтерський та податковий облік. Вісник Міністерства доходів і зборів України: Офіційне видання державної податкової адміністрації України. 2014. № 24. С. 13–24.

9. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 21 грудня 1999 року № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 15.07.2023 р.).

10. Іфтемічук В. С. Генеза ринкової економіки (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка, економічний аналіз, економіка підприємства, менеджмент, маркетинг, фінанси, банки, інвестиції, біржова діяльність): терміни, поняття, персоналії: URL: http://library.kpi.kharkov.ua/scripts/irbis64r_01/ (дата звернення: 13.11.2023 р.).

11. Карпенко Д.В. Облікова інтерпретація класифікації доходів підприємств ресторанного господарства. URL: <http://journal.puet.edu.ua/files/journals/1/articles/235/public/235-902-1-PB.pdf> (дата звернення: 13.11.2023 р.).

12. Ковтун Н. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Київський університет, 2017. 527 с.

13. Криворучко О.М., Сукач Ю.О. Етапи впровадження процесного підходу до управління підприємством. Економіка транспортного комплексу, вип. 24, 2018. С. 8.

14. Лаговська О.А. Доходи як соціально-економічна категорія: класифікаційний підхід. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/viewFile/67009/62463> (дата звернення: 09.09.2023 р.).

15. Маринич І.А., Нікітіна – Львівська В.С. Стратегія збільшення доходів підприємства: URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/20_2/207_Marynycz_20_2.pdf (дата звернення: 02.10.2023 р.).

16. Міжнародний стандарт фінансової звітності 15 «Дохід від договорів з клієнтами». URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/MU17027?an=4087&ed=2021_01_16 (дата звернення: 23.11.2023 р.).

17. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 17.10.2022 р.).

18. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 року № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 17.10.2022 р.).

19. Ніколаєва В.П. Економічна сутність і зміст категорії «дохід підприємства». URL: <http://magazine.faaf.org.ua/ekonomichna-sutnist-i-zmist-kategorii-dohid-pidpriemstva.html> (дата звернення: 13.11.2023 р.).

20. Носач Н. М. Класифікація доходів від реалізації товарів для потреб обліку та управління. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2017. Вип. 28. С. 220-223.

21. Орехова А.І. Економічна сутність категорії прибуток. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_7_74 (дата звернення: 13.11.2023 р.).

22. Островерха Р.Е. Організація обліку. Центр Навчальної Літератури. Київ. 2017. 568 с.

23. Пивовар М. Використання інформаційних технологій в управлінні підприємством. URL: http://sophus.at.ua/publ/2016_12_14_kampodilsk/sekcija_section_6_2016_12_14/vikoristannja_informacijnikh_tekhnologij_v_upravlinni_pidpriemstvov/139-1-0-2216 (дата звернення: 13.11.2023 р.).

24. Подолянчук, О. А. Облік доходів фермерських господарств та їх відображення у звітності. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., 31 травня-01 червня 2018 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. С.99-102.

25. Потриваєва Н.В., Кореновська Т.О. Нормативно-правові особливості облікового забезпечення витрат та доходів діяльності підприємства. Вісник аграрної науки Причорномор'я. URL: file:///C:/Users/g-nat/Downloads/vanp_2016_1_4.pdf. (дата звернення: 13.11.2023 р.).

26. Податковий Кодекс України: затверджений Верховною Радою України від 20.09.2019 року № 2628. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>. (дата звернення: 13.11.2022 р.)

27. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 22.12.2011. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 05.04.2023).

28. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України № 433 від 28.03.2013. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (дата звернення: 15.09.2023).

29. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України. Наказ МФУ 27.06.2013 р. № 635. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. Дата оновлення: 27.06.2013 р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення: 5.04.2023)

30. Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України від № 2496-VIII від 10.07.2018. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19#Text> (дата звернення: 11.09.2023).

31. Роз'яснення до Міжнародного стандарту фінансової звітності 15 «Доходи за договорами з клієнтами» URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS->

15_ukr-compressed.pdf; <https://zakon.help/article/msfz-15-dohid-vid-dogovoriv-z-klientami-msfz-15-dohid> (дата звернення: 11.11.2023 р.).

32. Стефанович Н., Костенко О. Підходи до сутності і класифікації доходів. URL: <http://ibo.wunu.edu.ua/index.php/ibo/article/view/111/111>.

33. Сторожук Т.М. Облікова політика підприємства Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2015. 240 с.

34. Сусіденко О.В. Трактуювання сутності доходу в національній та міжнародній практиці. Причорноморські економічні студії. Випуск 35. 2018. С.148.

35. Тимчишин-Чемерис Ю.В. Поняття ділової активності підприємства та напрями її підвищення. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука» №7(29), 2017. С. 62.

36. Ткаченко Т. П., Тульчинська С. О., Бойчук Д. В. Управління доходами на підприємстві. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». URL:http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/152.pdf (дата звернення: 13.11.2023 р.).

37. Цивільний кодекс України. База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> 5 (дата звернення: 20.09.2023).

38. Шмиголь Н.М. Аналіз методів формування доходів підприємства в ринковій економіці URL: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/2010_2/files/EC210_51.pdf (дата звернення: 13.05.2023 р.).

39. Щодо суттєвості у бухгалтерському обліку і звітності: лист Міністерства фінансів України від 29.07.2003 р. № 04230-04108. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. Дата оновлення: 29.07.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v4108201-03#Text> (дата звернення: 12.08.2023).

40. Яворська Т.І., Соболевська О.О. теоретичні аспекти сутності доходів та їх класифікація. URL: <http://feb.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/06/1-2.pdf> (дата звернення: 13.11.2023 р.).

ДОДАТКИ